

نام اثر: مطالعات آمایش حوزه‌های علمیه
پیوست سه (وضع موجود - محیط درونی)

تدوین: دفتر برنامه ریزی و نظارت راهبردی،

مدیریت بودجه و برنامه‌ریزی راهبردی

آماده‌سازی و چاپ: اندیشکده دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی

مدیریت اجرایی: محمد وکیلی

ویرایش: حمیدرضا تیموری

طراحی و صفحه‌آرایی: محمود هدایی

صندوق پستی: ۳۴۳۳ - ۳۷۱۸۵

شماره تماس: ۳۳۱۳۳۲۶۱ - ۰۲۵

آدرس: قم - جمکران - بلوار انتظار - مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه

دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی - مدیریت اندیشکده

مطالعات آمایش

حوزه‌های علمیه

پیوست سه

وضع موجود، محیط بیرونی

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه
دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی
بهمن ۱۴۰۰ / ویراست اول

فهرست مطالب

۱. مقدمه	۹
سیاست‌های مشترک:	۱۴
سیاست‌ها در عرصه حوزه‌های علمیه:	۱۵
سیاست‌ها در عرصه نظام جمهوری اسلامی:	۱۶
سیاست‌ها در عرصه جامعه:	۱۷
فهرست اجمالی کارویژه‌ها:	۱۸
۲. روش‌ها و معیارهای برآورد طلبه مورد نیاز	۳۲
۳. مساجد	۳۳
مصادیق کارویژه‌های روحانیت	۳۶
مبانی برآورد و معیارها:	۳۷
سطح تشکیلات:	۴۰
امام جماعت و دستیار	۴۰
تبلیغ (دونفر)	۴۰
سطح تشکیلات:	۴۰
سطح تشکیلات:	۴۰
برآورد امام جماعت مورد نیاز مساجد:	۴۱
الف - امام جماعت مساجد شهری	۴۱
برآورد دستیار تبلیغ:	۴۶
برآورد مشاور تربیتی:	۴۷
۴. آموزش و پرورش	۴۹

مصادیق کارویژه‌های روحانیت:	۵۱
مبانی برآورد و معیارها:	۵۱
۵. آموزش عالی	۵۶
مصادیق کارویژه‌های روحانیت	۵۸
مبانی برآورد و معیارها	۵۹
۶. بقاع متبرکه	۶۲
مصادیق کارویژه‌های روحانیت	۶۳
مبانی برآورد و معیارها	۶۳
مبلغ مشاور:	۶۳
۷. مناصب نظام اسلامی	۶۴
مصادیق کارویژه‌های روحانیت	۶۵
مبانی برآورد و معیارها	۶۷
۸. حوزه‌های علمیه	۷۰
مصادیق کارویژه‌های روحانیت	۷۱
مبانی برآورد و معیارها	۷۲

پیش‌گفتار

سرعت تحولات دنیای معاصر، به‌ویژه پس از پیروزی انقلاب اسلامی، چنان شتاب گرفته که نوسازی و به‌روزرسانی تمام نهادهای از جمله نهادهای دینی و فرهنگی اجتناب‌ناپذیر است. ازاین‌رو با توجه به نقش و جایگاه بی‌بدیل حوزه‌های علمیه در نظام اسلامی و انتظاراتی که از این نهاد مقدس وجود دارد، مدیریت حوزه‌های علمیه فرایندهای تدوین، اصلاح، ارتقا و روزآمدسازی اسناد، مأموریت‌ها، سیاست‌ها، برنامه‌ها، نظام‌نامه‌ها و ساختارهای خود را به‌ویژه در دوره مدیریت حضرت آیت‌الله اعرافی، در اولویت قرار داده است تا بتواند ضمن تحقق این مطالبات و انتظارات، زمینه حضور بیش‌ازپیش حوزه‌های علمیه در میدان علم و عمل و ایفای نقش مثبت در حل مشکلات و معضلات ملی و فراملی را فراهم آورد. دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی، در راستای تحقق این اولویت، ضمن ارج‌نهادن به تلاش‌ها و زحمات چندین ساله‌ای که برای تهیه این اسناد و طرح‌ها توسط معاونت‌ها، دفاتر و مراکز مختلف مدیریت حوزه‌های علمیه صورت گرفته است، نسبت به جمع‌بندی، نهایی‌سازی و چاپ آن‌ها اقدام کرده است. بی‌تردید ارائه نظرات و پیشنهادات سازنده اساتید و صاحب‌نظران حوزوی موجب ارتقای کمی و کیفی این اسناد و طرح‌ها خواهد شد.

لازم به توضیح است نسخه‌های چاپ شده در این مجموعه، برابر با آخرین نسخه‌های مصوب بوده و در صورت هر تغییری، در چاپ جدید اعمال و به علاقه‌مندان عرضه خواهد شد.

مدیریت حوزه‌های علمیه
دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی
مدیریت اندیشکده
فروردین ۱۴۰۱ شمسی

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّه يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ
وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

آل عمران، ١٠٤

وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ
مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي
الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ
لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ

توبه، ١٢٢

۱. مقدمه

نهاد روحانیت و حوزه‌های علمیه، برخلاف بسیاری از فعالیتهای دیگر جامعه، در عرصه‌های مختلف جامعه تأثیرگذار بوده، و حوزه نفوذ آن بسیار فراتر از مدارس علمیه و نهادهای وابسته است. بررسی محیط بیرون از ساختارهای مرسوم حوزوی که به نوعی تأثیرپذیری از کارکردها و حضور دانش‌آموختگان حوزوی دارند و یا حتی وابسته به این افراد هستند، موضوعی است که در این بخش از مطالعات مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۲. واحدهای پیرا حوزوی

منظور از واحدهای پیرا حوزوی، مجموعه‌ها

و واحدهایی هستند که یا با مأموریت‌های حوزه‌های علمیه اشتراك داشته و یا توسط دانش‌آموختگان حوزوی برای انجام مأموریت مشخصی در زمینه‌ای خاص، مربوط به یکی از مأموریت‌های حوزه، که حوزه‌های علمیه امکان حضور در آن را نداشته است، ایجاد شده و اداره می‌شود. با این تعریف، فهرست زیر، يك فهرست اولیه از این مجموعه‌ها است، البته علیرغم دقت در انتخاب این مجموعه‌ها ممکن است هم به دلیل غفلت مجموعه‌هایی از قلم افتاده باشند و هم امکان دارد برخی مجموعه‌های فهرست شده به طور کامل در تعریف بالا مصداق نداشته باشند. به هر حال این فهرست تصویری تقریبی از مجموعه‌هایی که بالفعل و یا بالقوه توسط دانش‌آموختگان حوزوی باید اداره شده و فعالیت نمایند، ارائه می‌دهد.

جدول ۲۵. فهرست مراکز پیرا حوزوی کشور

ردیف	عنوان مراکز	وابستگی	محل فعالیت
۱	جامعه المصطفی (ص) العالمیه	هیئت‌امنا	قم، بین‌الملل
۲	دانشگاه مفید (ره)	آیه الله اردبیلی (ره)	قم
۳	دانشگاه امام صادق (ع)	آیه الله مهدوی کنی (ره)	تهران
۴	دانشگاه علوم اسلامی رضوی (ع)	آیه الله واعظ طبسی (ره)	مشهد
۵	دانشگاه باقرالعلوم (ع)	دفتر تبلیغات اسلامی	قم
۶	دانشگاه ادیان و مذاهب	هیئت‌امنا	قم
۷	موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)	آیه الله مصباح	قم
۸	دانشگاه مذاهب اسلامی	مجمع جهانی تقریب مذاهب	تهران
۹	دانشگاه معارف	نهاد نمایندگی ولی فقیه در دانشگاه‌ها	قم
۱۰	موسسه آموزش عالی حوزوی امام رضا (ع)	دفتر تبلیغات اسلامی	قم
۱۱	دانشگاه شهید مطهری (ره)	آیه الله امامی کاشانی	تهران
۱۲	دانشگاه علوم حدیث	آیه الله ری شهری	قم
۱۳	دانشکده اصول دین	آیه الله سید مرتضی عسکری (ره)	قم
۱۴	دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم	اوقاف و امور خیریه	کشور
۱۵	دانشکده الهیات و معارف اسلامی هدی	جامعه الزهرا	قم
۱۶	دانشکده اهل بیت (ع) - اصفهان	دکتر بانکی	اصفهان
۱۷	دانشگاه بین‌المللی اهل بیت (ع)	مجمع جهانی اهل بیت	تهران
۱۸	جامعه الزهرا (س)	هیئت‌امنا	قم
۱۹	پژوهشکده حوزه و دانشگاه	هیئت‌امنا	قم
۲۰	حوزه علوم اسلامی دانشگاهیان	نهاد نمایندگی ولی فقیه در دانشگاه	تهران

۲۱	دفتر تبلیغات اسلامی	هیئت امانا	قم، کشور
۲۲	مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خاوران	شورای سیاست‌گذاری حوزه‌های علمیه	قم، کشور
۲۳	مجمع جهانی اهل بیت (ع)	شورای عالی مجمع جهانی	قم، تهران
۲۴	مرکز تحقیقات کامپیوتری نور	هیئت امانا	قم
۲۵	مرکز خدمات حوزه‌های علمیه	هیئت امانا	قم، کشور
۲۶	مجمع جهانی تقریب مذاهب	شورای عالی مجمع جهانی	تهران
۲۷	دانشکده شهید محلاتی	نماینده ولی فقیه در سپاه	قم
۲۸	پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع)	نماینده ولی فقیه در سپاه	قم
۲۹	دانشگاه بین‌المللی امام رضا (ع)	آستان قدس رضوی	مشهد
۳۰	دانشگاه معارف قرآن و عترت	دارالقرآن کریم اصفهان	اصفهان
۳۱	دانشکده دین و رسانه	صداوسیما	قم
۳۲	مرکز آموزشی قوه قضاییه	قوه قضاییه	قم
۳۳	پژوهشکده حج و زیارت	حج و زیارت	قم
۳۴	پژوهشکده صداوسیما	صداوسیما	قم

با بررسی اولیه این فهرست مشخص می‌شود که ۲۵ واحد از این فهرست، یا مرکز آن‌ها در استان قم دارد و یا شعبه‌ای در استان قم دارند. یعنی بیش از ۷۰ درصد این مجموعه زمینه فعالیت و یا پایگاه فعالیت خود را در قم قرار داده‌اند.

استان تهران با ۷ مجموعه در رتبه بعدی قرار دارد. استان اصفهان و خراسان نیز به ترتیب در رتبه‌های بعدی هستند.

از آن جایی که در این مطالعات مصادیق کارویژه‌های روحانیت از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، در ادامه، هریک از مراکز پیرا حوزوی از جهت مصادیق سه‌گانه «استاد»، «محقق» و «کادر اجرایی» کارویژه‌های روحانیت، که در این واحدها مشترک است، بررسی شده و برآوردی براساس بررسی‌ها، برای حجم نیروی مورد استفاده در حال حاضر به دست آمده است. البته ذکر این نکته ضروری است علیرغم تلاش زیاد، دسترسی به اطلاعات برخی از مجموعه‌ها میسر نگردید.

جدول ۲۶. برآورد نیروی‌های مورد استفاده در مراکز پیرا حوزوی

ردیف	عنوان مراکز	مصادیق کارویژه‌ها		
		استاد	کادر اجرایی	محقق
۱	جامعه المصطفی (ص) العالمیه	*	*	*
۲	دانشگاه مفید (ره)	۱۲۲	*	-
۳	دانشگاه امام صادق (ع)	۳۹۵	*	*
۴	دانشگاه علوم اسلامی رضوی (ع)	۱۶۷	*	-
۵	دانشگاه باقرالعلوم (ع)	۶۲	*	-
۶	دانشگاه ادیان و مذاهب	۶۴	۱۳	-
۷	موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)	*	*	*

شورای عالی
حوزه‌های علمیه
مرکز مدیریت
حوزه‌های علمیه

۸	دانشگاه مذاهب اسلامی	۲۲	۳	-
۹	دانشگاه معارف	۱۰۴	*	-
۱۰	موسسه آموزش عالی حوزوی امام رضا (ع)	*	*	-
۱۱	دانشگاه شهید مطهری (ره)	۲۵۱	*	-
۱۲	دانشگاه علوم حدیث	۲۷۵	*	-
۱۳	دانشکده اصول دین	۲۱۳	*	-
۱۴	دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم	۸۳	۱۸	-
۱۵	دانشکده الهیات و معارف اسلامی هدی	۱۲۲	*	-
۱۶	دانشکده اهل بیت (ع) - اصفهان	۱۲	۳	-
۱۷	دانشگاه بین‌المللی اهل بیت (ع)	۲۰	*	-
۱۸	جامعه الزهرا (س)	۲۱۴	*	-
۱۹	پژوهشکده حوزه و دانشگاه	-	*	۲۹
۲۰	حوزه علوم اسلامی دانشگاهیان	*	*	-
۲۱	دفتر تبلیغات اسلامی	*	*	*
۲۲	مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خاوران	۱۵۰۰	*	*
۲۳	مجمع جهانی اهل بیت (ع)	-	*	*
۲۴	مرکز تحقیقات کامپیوتری نور	-	*	*
۲۵	مرکز خدمات حوزه‌های علمیه	-	*	-
۲۶	مجمع جهانی تقریب مذاهب	-	*	*
۲۷	دانشکده شهید محلاتی	۲۰	۴۰	-
۲۸	پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع)	-	۴۰	۱۹
۲۹	دانشگاه بین‌المللی امام رضا (ع)	۲۵۲	*	-
۳۰	دانشگاه معارف قرآن و عترت	۸۷	*	-
۳۱	دانشکده دین و رسانه	*	*	-
۳۲	مرکز آموزشی قوه قضاییه	*	*	-
۳۳	پژوهشکده حج و زیارت	-	*	*
۳۴	پژوهشکده صداوسیما	-	*	*

بر اساس اطلاعات به‌دست‌آمده حدود ۵۰۰۰ عضو هیئت‌علمی با سمت استادی در این واحدهای حوزوی مشغول به فعالیت هستند. البته شاید حدود نیمی از این اعضای هیئت‌علمی از دانش‌آموختگان حوزوی باشند.

۳. وضعیت جمعیت شناختی

یکی از اطلاعات محیطی بسیار مهم برای مطالعات آمایش، شناخت وضعیت جمعیتی است. در این قسمت به بررسی وضعیت جمعیتی استان‌های کشور بر اساس اطلاعات سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ کشور و برآوردهای بعدی آن پرداخته می‌شود. ۱. جمعیت استان‌های کشور بر اساس نتایج سرشماری سال ۱۳۹۵، حدود ۸۰ میلیون نفر شمارش شده است.

۲. از این جمعیت ۵۰/۶ درصد مرد و ۴۹/۴ درصد زن هستند. ۷۴ درصد جمعیت در مناطق شهری کشور ساکن هستند، و ۲۶ درصد در

- مناطق روستایی و یا عشایری سکونت دارند.
۳. نرخ رشد متوسط سالانه جمعیت کشور در دوره پنج‌ساله ۹۵-۹۰، ۱/۳۲ درصد است.
۴. بعد خانوار در کشور ۳/۳ نفر و در مناطق شهری ۳/۳ و در مناطق روستایی ۳/۴ نفر است.
۵. ۲/۲ درصد جمعیت کشور اتباع خارجی و مابقی ایرانی هستند.
۶. ۹۹/۶ درصد جمعیت کشور مسلمان و مابقی پیرو سایر ادیان آسمانی هستند.
۷. ترکیب سنی جمعیت کشور به صورت زیر است:

۱. نوباوگان (۰ تا ۴ سال) ۸/۹ درصد
۲. کودکان (۵-۹ سال) ۸ درصد
۳. نوجوانان (۱۰-۱۴ سال) ۷/۱ درصد
۴. جوانان (۱۵-۲۹ سال) ۲۵/۱ درصد
۵. بزرگسالان (۳۰-۶۴ سال) ۴۴/۸ درصد
۶. کهنسالان (بالای ۶۵ سال) ۶/۱ درصد
۸. میزان باسوادی جمعیت کشور ۸۷/۶ درصد است که مردان نرخ باسوادی ۹۱ درصد و

زنان نرخ با سوادى ۸۴/۲ درصد دارند.
۹. نسبت جمعیت مرد در سن ورود به حوزه
(۱۵ تا ۲۴ سال) به کل جمعیت مردان در
کشور ۱۴/۹ درصد است.

جدول ۲۷. جمعیت کشور به تفکیک مناطق شهری

و روستایی - سرشماری ۱۳۹۵

استان	کل			نقاط شهری		نقاط روستایی ساکن	غیر ساکن
	مرد و زن	مرد	زن	مرد و زن	مرد و زن		
کل کشور	۷۹۹۲۶۲۷۰	۴۰۴۹۸۴۴۲	۳۹۴۲۷۸۲۸	۵۹۱۴۶۸۴۷	۲۰۷۳۰۶۲۵	۴۸۷۹۸	
آذربایجان شرقی	۳۹۰۹۶۵۲	۱۹۸۹۴۰۰	۱۹۲۰۲۵۲	۲۸۰۹۴۲۴	۱۱۰۰۲۲۰	۸	
آذربایجان غربی	۳۲۶۵۲۱۹	۱۶۵۸۳۱۹	۱۶۰۶۹۰۰	۲۱۳۶۲۰۳	۱۱۲۹۰۰۰	۱۶	
اردبیل	۱۲۷۰۴۲۰	۶۵۰۲۵۵	۶۲۰۱۶۵	۸۶۶۰۳۴	۴۰۴۲۳۶	۱۵۰	
اصفهان	۵۱۲۰۸۵۰	۲۵۹۹۴۷۷	۲۵۲۱۳۷۳	۴۵۰۷۳۰۹	۶۱۳۰۷۳	۴۶۸	
البرز	۲۷۱۲۴۰۰	۱۳۷۶۳۳۵	۱۳۳۶۰۶۵	۲۵۱۲۷۳۷	۱۹۹۵۵۹	۱۰۴	
ایلام	۵۸۰۱۵۸	۲۹۵۱۹۹	۲۸۴۹۵۹	۳۹۵۲۶۳	۱۸۴۴۴۴	۴۵۱	
بوشهر	۱۱۶۳۴۰۰	۶۲۰۷۲۲	۵۴۲۶۷۸	۸۳۵۹۵۵	۳۲۵۴۹۵	۱۹۵۰	
تهران	۱۳۲۶۷۶۳۷	۶۶۷۳۶۷۲	۶۵۹۳۹۶۵	۱۲۴۵۲۲۳۰	۸۱۴۶۹۸	۷۰۹	
چهارمحال و بختیاری	۹۴۷۷۶۳	۴۸۲۳۵۶	۴۶۵۴۰۷	۶۰۷۴۴۴	۳۳۹۶۶۷	۶۵۲	
خراسان جنوبی	۷۶۸۸۹۸	۳۸۹۹۱۷	۳۷۸۹۸۱	۴۵۳۸۲۷	۳۱۵۰۷۰	۱	
خراسان رضوی	۶۴۳۴۵۰۱	۳۲۴۵۱۸۵	۳۱۸۹۳۱۶	۴۷۰۰۹۲۴	۱۷۳۳۱۲۱	۴۵۶	

۱۳۱۳	۳۷۷۵۳۳	۴۸۴۳۴۶	۴۲۹۴۵۹	۴۳۳۶۳۳	۸۶۳۰۹۲	خراسان شمالی
۴۷۰۸	۱۱۵۱۵۹۶	۳۵۵۴۲۰۵	۲۳۲۱۸۳۵	۲۳۸۸۶۷۴	۴۷۱۰۵۰۹	خوزستان
۱	۳۴۶۲۸۳	۷۱۱۱۷۷	۵۲۲۶۱۲	۵۳۴۸۴۹	۱۰۵۷۴۶۱	زنجان
	۱۴۱۸۵۸	۵۶۰۵۰۲	۳۴۵۷۰۴	۳۵۶۶۵۶	۷۰۲۳۶۰	سمنان
۲۰۴۰	۱۴۲۷۳۳۲	۱۳۴۵۶۴۲	۱۳۷۳۰۸۳	۱۴۰۱۹۳۱	۲۷۷۵۰۱۴	سیستان و بلوچستان
۱۷۲۴۴	۱۴۳۲۳۵۵	۳۴۰۱۶۷۵	۲۳۹۰۰۲۳	۲۴۶۱۲۵۱	۴۸۵۱۲۷۴	فارس
۲	۳۲۱۶۱۰	۹۵۲۱۴۹	۶۲۳۲۶۲	۶۵۰۴۹۹	۱۲۷۳۷۶۱	قزوین
۲	۶۲۳۱۷	۱۲۲۹۹۶۴	۶۳۳۷۴۳	۶۵۸۵۴۰	۱۲۹۲۲۸۳	قم
۴	۴۶۸۷۷۸	۱۱۳۴۲۲۹	۷۹۰۲۳۵	۸۱۲۷۷۶	۱۶۰۳۰۱۱	کردستان
۳۵۷۴	۱۳۰۲۵۵۷	۱۸۵۸۵۸۷	۱۵۴۷۰۳۰	۱۶۱۷۶۸۸	۳۱۶۴۷۱۸	کرمان
۵۳۷۵	۴۷۸۴۴۴	۱۴۶۸۶۱۵	۹۶۴۴۱۹	۹۸۸۰۱۵	۱۹۵۲۴۳۴	کرمانشاه
۱۵۸۲	۳۱۴۰۰۹	۳۹۷۴۶۱	۳۵۱۶۶۶	۳۶۱۳۸۶	۷۱۳۰۵۲	کهگیلویه و بویراحمد
۱۶۵۸	۸۷۱۵۴۶	۹۹۵۶۱۵	۹۳۰۴۹۲	۹۳۸۳۳۷	۱۸۶۸۸۱۹	گلستان
۱۰	۹۲۷۶۶۰	۱۶۰۳۰۲۶	۱۲۶۳۰۹۹	۱۲۶۷۵۹۷	۲۵۳۰۶۹۶	گیلان
۱۸۴۵	۶۲۳۸۹۶	۱۱۳۴۹۰۸	۸۶۷۷۶۰	۸۹۲۸۸۹	۱۷۶۰۶۴۹	لرستان
۷	۱۳۸۶۳۳۷	۱۸۹۷۲۳۸	۱۶۲۹۵۸۴	۱۶۵۳۹۹۸	۳۲۸۳۵۸۲	مازندران
۲۱	۳۲۹۶۹۰	۱۰۹۹۷۶۴	۷۰۳۷۲۴	۷۲۵۷۵۱	۱۴۲۹۴۷۵	مرکزی
۲۰۸۱	۸۰۲۵۱۲	۹۷۱۸۲۲	۸۶۹۶۰۱	۹۰۶۸۱۴	۱۷۷۶۴۱۵	هرمزگان
۲۰۱۲	۶۳۹۰۰۵	۱۰۹۷۲۱۷	۸۵۷۹۱۶	۸۸۰۳۱۸	۱۷۳۸۲۳۴	همدان
۴۵۴	۱۶۶۷۲۴	۹۷۱۳۵۵	۵۵۲۵۲۰	۵۸۶۰۱۳	۱۱۳۸۵۳۳	یزد

مأخذ: مرکز آمار ایران

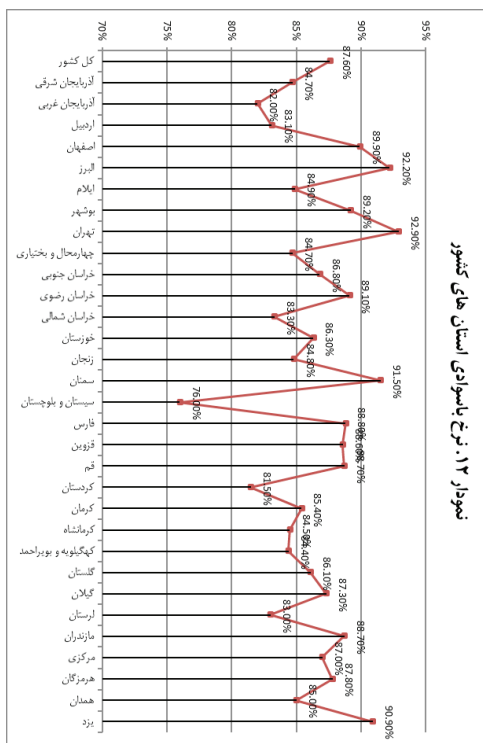
جدول ۲۸. شاخص‌های جمعیتی استان‌های کشور - سرشماری ۱۳۹۵

نام استان	بعد خانوار	نرخ باسوادی	نسبت مردان در سن ورود به حوزه
کل کشور	۳,۳	۸۷,۶٪	۱۴,۹٪
آذربایجان شرقی	۳,۲	۸۴,۷٪	۱۴,۳٪
آذربایجان غربی	۳,۵	۸۲,۰٪	۱۶,۲٪
اردبیل	۳,۴	۸۳,۱٪	۱۵,۶٪
اصفهان	۳,۲	۸۹,۹٪	۱۳,۵٪
البرز	۳,۲	۹۲,۲٪	۱۳,۲٪
ایلام	۳,۷	۸۴,۹٪	۱۵,۷٪
بوشهر	۳,۷	۸۹,۲٪	۱۴,۹٪
تهران	۳,۱	۹۲,۹٪	۱۳,۴٪
چهارمحال و بختیاری	۳,۵	۸۴,۷٪	۱۵,۳٪
خراسان جنوبی	۳,۴	۸۶,۸٪	۱۷,۷٪
خراسان رضوی	۳,۳	۸۹,۱٪	۱۵,۰٪
خراسان شمالی	۳,۴	۸۳,۳٪	۱۶,۵٪
خوزستان	۳,۷	۸۶,۳٪	۱۶,۲٪
زنجان	۳,۳	۸۴,۸٪	۱۴,۹٪
سمنان	۳,۳	۹۱,۵٪	۱۶,۹٪
سیستان و بلوچستان	۳,۹	۷۶,۰٪	۱۹,۱٪
فارس	۳,۴	۸۸,۸٪	۱۴,۶٪
قزوین	۳,۲	۸۸,۶٪	۱۴,۰٪
قم	۳,۴	۸۸,۷٪	۱۴,۹٪
کردستان	۳,۴	۸۱,۵٪	۱۵,۷٪
کرمان	۳,۴	۸۵,۴٪	۱۵,۴٪
کرمانشاه	۳,۴	۸۴,۵٪	۱۶,۶٪
کهگیلویه و بویراحمد	۳,۸	۸۴,۴٪	۱۶,۰٪

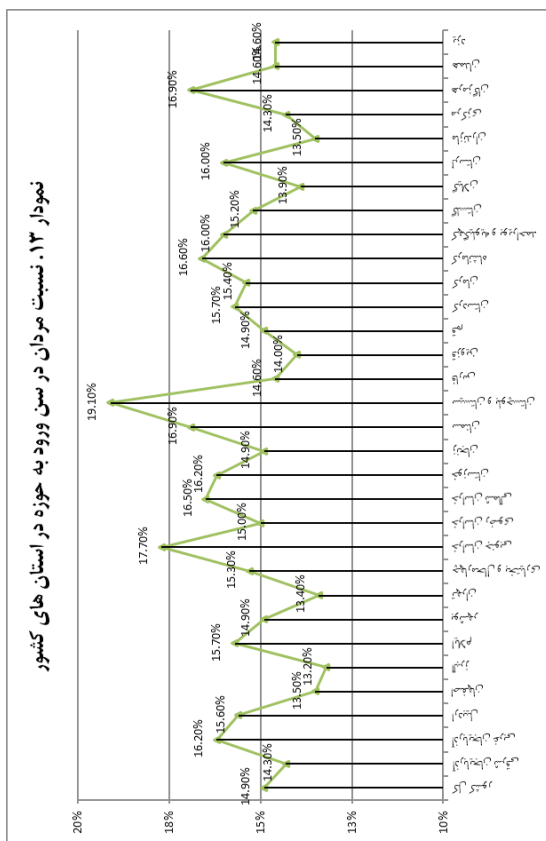
گلستان	۳,۴	%۸۶,۱	%۱۵,۲
گیلان	۳,۰	%۸۷,۳	%۱۳,۹
لرستان	۳,۵	%۸۳,۰	%۱۶,۰
مازندران	۳,۰	%۸۸,۷	%۱۳,۵
مرکزی	۳,۱	%۸۷,۰	%۱۴,۳
هرمزگان	۳,۶	%۸۷,۸	%۱۶,۹
همدان	۳,۲	%۸۵,۰	%۱۴,۶
یزد	۳,۴	%۹۰,۹	%۱۴,۶

مأخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۱۳. نسبت مردان در سن ورود به حوزه در استان های کشور

بررسی نرخ باسوادی جمعیت نشان می‌دهد بالاترین نرخ باسوادی مربوط به استان‌های تهران، البرز، یزد و سمنان است. پایین‌ترین نرخ باسوادی نیز مربوط به استان سیستان و بلوچستان با ۷۶ درصد است.

همچنین نسبت جمعیت مردان در سن ورود به حوزه به کل جمعیت مردان، برای استان‌های مختلف این واقعیت را مشخص می‌کند که استان‌هایی که نرخ رشد جمعیت بیشتری داشته و دارای جمعیت جوان بیشتری هستند این نسبت در آن استان‌های بالاتر است و استان‌های که این نسبت پایین‌تر است از متوسط سنی بیشتری برخوردار هستند. نکته جالب اینکه استان‌های سیستان و بلوچستان، خراسان جنوبی و هرمزگان بالاترین نسبت جمعیت مردان در سن ورود به حوزه را دارند. در مقابل استان‌های تهران، البرز، اصفهان و مازندران، پایین‌ترین مقدار این نسبت را دارا هستند.

۴. مساجد

یکی دیگر از عرصه‌های مهم در مطالعات آمایش که رابطه مستقیمی با فعالیت حوزه‌های علمیه دارد، استقرار مساجد در سطح کشور به عنوان پایگاه اصلی تبلیغ و

ترویج معارف اسلامی و محل اصلی فعالیت دانش‌آموختگان حوزوی است. این عرصه به نحوی است که تقریباً جایگزینی برای آن وجود ندارد به عبارت دیگر وظایف امام جماعت در يك مسجد قابل تفویض به غیر دانش‌آموخته حوزوی نیست و این جایگاه به طور انحصاری برای دانش‌آموختگان حوزوی است.

با بررسی منابع موجود در کشور، جامع‌ترین بانک اطلاعات مربوط به مساجد، در سازمان اوقاف و امور خیریه وجود دارد. با دسترسی به این بانک اطلاعات که خلاصه آن به تفکیک استان در این قسمت ارائه می‌شود، تصویری از توزیع و پراکندگی مساجد در سطح کشور به دست می‌آید.

با بررسی اطلاعات مساجد مشخص می‌شود که در کل کشور بیش از ۷۴ هزار مسجد وجود دارد. بیشترین تعداد مساجد به ترتیب در استان‌های خراسان رضوی، اصفهان، آذربایجان شرقی، فارس و مازندران قرار دارد. قریب یک‌سوم مساجد کشور در

این پنج استان قرار دارد.

استان‌های البرز، ایلام، قم، سمنان و کهگیلویه و بویر احمد، به ترتیب کمترین سهم از مساجد کشور را دارا هستند. مجموعاً ۴/۸ درصد مساجد کشور در این پنج استان قرار دارند.

اگر استان‌های کشور با نسبت «تعداد مساجد به ازای ۱۰۰۰ نفر جمعیت» مقایسه و بررسی شود، ملاحظه می‌شود که در کل کشور به ازای هر ۱۰۰۰ نفر جمعیت، کمتر از یک مسجد حدود ۰/۹ مسجد، وجود دارد. برخی از استان‌های از نظر این شاخص در رتبه بالاتری و برخی بسیار پایین‌تر قرار دارند.

استان‌های خراسان جنوبی (۲/۴)، اردبیل (۱/۷)، یزد (۱/۷)، هرمزگان (۱/۵) و مرکزی (۱/۵) به ترتیب بالاترین نسبت تعداد مساجد به ازای هزار نفر جمعیت را دارا هستند.

در مقابل استان‌های البرز (۰/۱)، تهران (۰/۲)، قم (۰/۷)، کرمانشاه (۰/۷)، خوزستان

(۰/۷) و ایلام (۰/۷)، به ترتیب پایین‌ترین مقدار نسبت تعداد مساجد به ازای هزار نفر جمعیت را در بین استان‌های کشور دارند. جدول ۲۹. تعداد مساجد و سهم آن‌ها و سرانه مسجد به جمعیت به

تفکیک استان‌ها

ردیف	نام استان	تعداد مساجد	سهم استان‌ها	سرانه مسجد به جمعیت
۱	آذربایجان شرقی	۴۹۱۳	۶٫۶٪	۱٫۳
۲	آذربایجان غربی	۳۸۲۸	۵٫۲٪	۱٫۲
۳	اردبیل	۲۲۱۴	۳٫۰٪	۱٫۷
۴	اصفهان	۵۳۵۲	۷٫۲٪	۱٫۰
۵	البرز	۳۸۸	۰٫۵٪	۰٫۱
۶	ایلام	۴۳۰	۰٫۶٪	۰٫۷
۷	بوشهر	۱۳۹۴	۱٫۹٪	۱٫۲
۸	تهران	۲۷۷۴	۳٫۷٪	۰٫۲
۹	چهارمحال بختیاری	۱۰۳۵	۱٫۴٪	۱٫۱
۱۰	خراسان جنوبی	۱۸۱۲	۲٫۴٪	۲٫۴
۱۱	خراسان رضوی	۵۴۰۵	۷٫۳٪	۰٫۸
۱۲	خراسان شمالی	۱۱۵۰	۱٫۶٪	۱٫۳
۱۳	خوزستان	۳۳۱۵	۴٫۵٪	۰٫۷
۱۴	زنجان	۱۴۰۷	۱٫۹٪	۱٫۳
۱۵	سمنان	۹۱۴	۱٫۲٪	۱٫۳
۱۶	سیستان و بلوچستان	۳۹۴۶	۵٫۳٪	۱٫۴
۱۷	فارس	۴۶۵۵	۶٫۳٪	۱٫۰
۱۸	قزوین	۱۴۰۵	۱٫۹٪	۱٫۱
۱۹	قم	۸۶۲	۱٫۲٪	۰٫۷

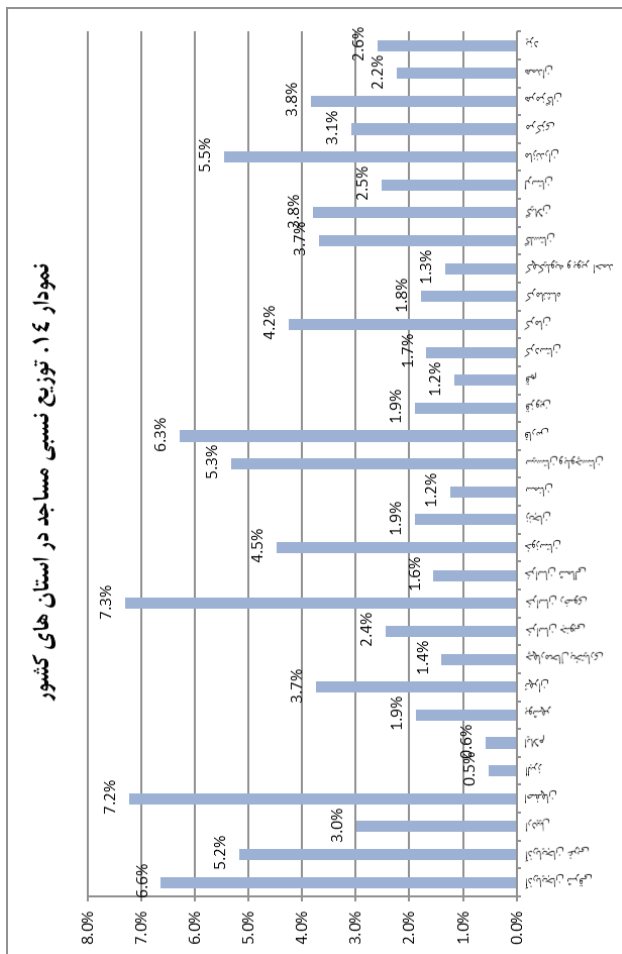

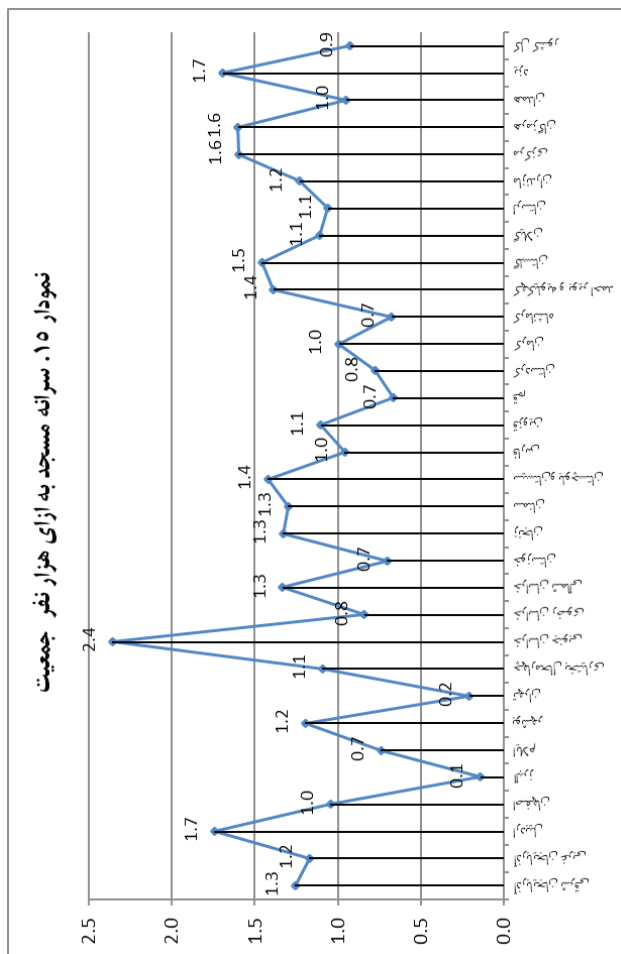
۲۰	کردستان	۱۲۴۸	۱,۷%	۰,۸
۲۱	کرمان	۳۱۴۷	۴,۲%	۱,۰
۲۲	کرمانشاه	۱۳۲۵	۱,۸%	۰,۷
۲۳	کهگیلویه و بویراحمد	۹۸۹	۱,۳%	۱,۴
۲۴	گلستان	۲۷۲۶	۳,۷%	۱,۵
۲۵	گیلان	۲۸۱۲	۳,۸%	۱,۱
۲۶	لرستان	۱۸۶۴	۲,۵%	۱,۱
۲۷	مازندران	۴۰۳۸	۵,۵%	۱,۲
۲۸	مرکزی	۲۲۸۶	۳,۱%	۱,۶
۲۹	هرمزگان	۲۸۴۵	۳,۸%	۱,۶
۳۰	همدان	۱۶۵۳	۲,۲%	۱,۰
۳۱	یزد	۱۹۲۶	۲,۶%	۱,۷
جمع کل		۷۴,۰۵۸	۱۰۰%	۰,۹

مأخذ: سازمان اوقاف و امور خیریه

نمودار ۱۴. توزیع نسبی مساجد در استان های کشور

وضعیت مساجد دارای امام جماعت در سطح کشور

یکی دیگر از منابع اطلاعاتی و عوامل مهم در موضوع مساجد، بررسی وضعیت مساجد دارای امام جماعت و کمیت و کیفیت آن است. با توجه به اطلاعات اخذ شده از سازمان تبلیغات اسلامی، در مورد مساجد دارای امام جماعت به تفکیک استان و مقایسه آن با کل مساجد هر استان و کل طلاب استان‌ها و اطلاعاتی که از این داده‌ها به دست آمده است می‌توان دریافت‌های زیر را داشت.

بر اساس برآوردها، کل طلاب موجود در استان‌ها حدود ۱۴۱۲۸۱ نفر است، کل مساجد استان‌ها حدود ۷۴۷۶۳ باب و مساجد دارای امام جماعت حدود ۲۱۸۷۹ باب، تخمین زده می‌شود. در نتیجه به طور متوسط نسبت مساجد دارای امام جماعت به کل مساجد حدود ۲۹ درصد بوده و موضوع مهم دیگر اینکه در کل کشور تنها ۱۵ درصد از طلاب استان‌ها در مساجد، به اقامه نماز

شورای عالی
حوزه‌های علمیه
مرکز مدیریت
حوزه‌های علمیه

می‌پردازند. البته در برخی استان‌ها این
نسبت بیشتر و در برخی کمتر است.

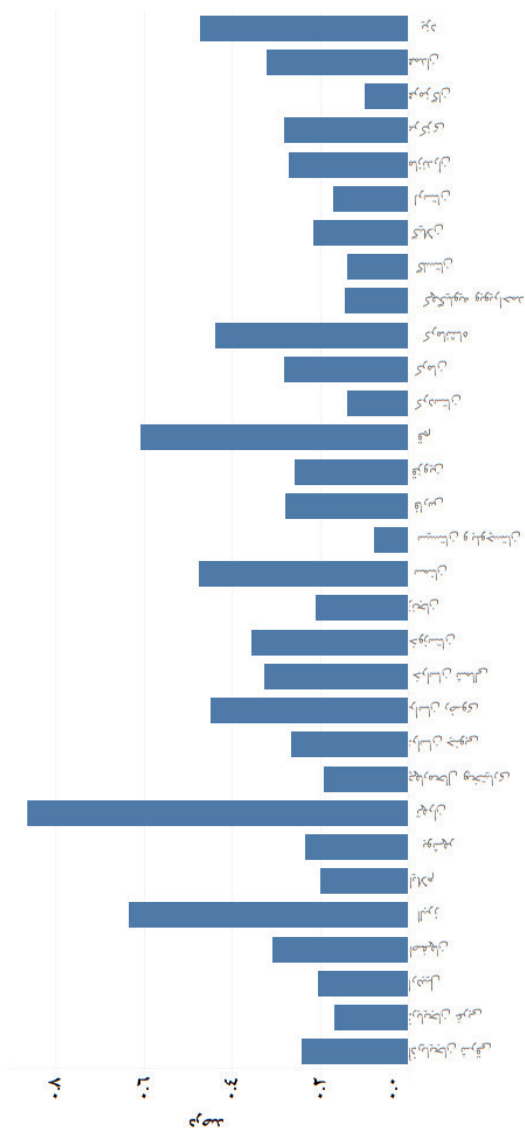

جدول ۳۰. توزیع استانی مساجد دارای امام جماعت

ردیف	استان	طلبه موجود (در حال تحصیل و فعال)	مساجد دارای امام جماعت	نسبت طلاب دارای مسجد به کل طلاب استان	تعداد کل مساجد	نسبت مساجد دارای امام جماعت به کل مساجد
۱	آذربایجان شرقی	۵۴۹۴	۱۱۸۶	%۲۲	۴۹۱۳	%۲۴
۲	آذربایجان غربی	۲۰۶۵	۶۳۶	%۳۱	۳۸۲۸	%۱۷
۳	اردبیل	۱۴۵۴	۴۵۵	%۳۱	۲۲۱۴	%۲۱
۴	اصفهان	۱۱۷۱۳	۱۶۴۰	%۱۴	۵۳۵۲	%۳۱
۵	البرز	۲۱۰۵	۵۰۲	%۲۴	۷۹۱	%۶۳
۶	ایلام	۶۳۶	۸۶	%۱۴	۴۳۰	%۲۰
۷	بوشهر	۱۲۱۸	۳۲۷	%۲۷	۱۳۹۴	%۲۳
۸	تهران	۹۷۵۱	۲۶۵۷	%۲۷	۳۰۷۶	%۸۶
۹	چهارمحال و بختیاری	۱۱۹۸	۱۹۷	%۱۶	۱۰۳۵	%۱۹
۱۰	خراسان جنوبی	۲۱۲۴	۴۸۰	%۲۳	۱۸۱۲	%۲۶
۱۱	خراسان رضوی	۱۴۷۹۹	۲۴۱۸	%۱۶	۵۴۰۵	%۴۵
۱۲	خراسان شمالی	۱۳۴۲	۳۷۶	%۲۸	۱۱۵۰	%۳۳
۱۳	خوزستان	۵۷۱۷	۱۱۷۹	%۲۱	۳۳۱۵	%۳۶
۱۴	زنجان	۱۸۴۹	۲۹۶	%۱۶	۱۴۰۷	%۲۱
۱۵	سمنان	۱۵۰۹	۴۳۴	%۲۹	۹۱۴	%۴۷
۱۶	سیستان و بلوچستان	۱۶۹۴	۳۰۱	%۱۸	۳۹۴۶	%۸
۱۷	فارس	۶۱۱۶	۱۳۰۲	%۲۱	۴۶۵۵	%۲۸
۱۸	قزوین	۱۷۳۸	۳۶۰	%۲۱	۱۴۰۵	%۲۶
۱۹	قم	۴۰۹۲۱	۵۲۴	%۱	۸۶۲	%۶۱
۲۰	کردستان	۷۵۹	۱۷۱	%۲۳	۱۲۴۸	%۱۴

نسبت مساجد دارای امام جماعت به کل مساجد استان

۵. بقاع متبرکه

اماکن مذهبی و بقاع متبرکه امامزادگان یکی از پایگاه‌های سنتی و دائمی تبلیغ و ترویج معارف اسلامی است. بر اساس آمار ارائه‌شده توسط سازمان اوقاف و امور خیریه کشور، بیش از ۸۲۶۰ بقعه متبرکه امامزادگان در کشور وجود دارد.

استان‌های فارس، مازندران، گیلان، اصفهان و خراسان رضوی به ترتیب بیشترین تعداد و سهم از امامزادگان مدفون در ایران را به خود اختصاص داده‌اند. قریب ۵۰ درصد امامزادگان کشور در این پنج استان مدفون هستند.

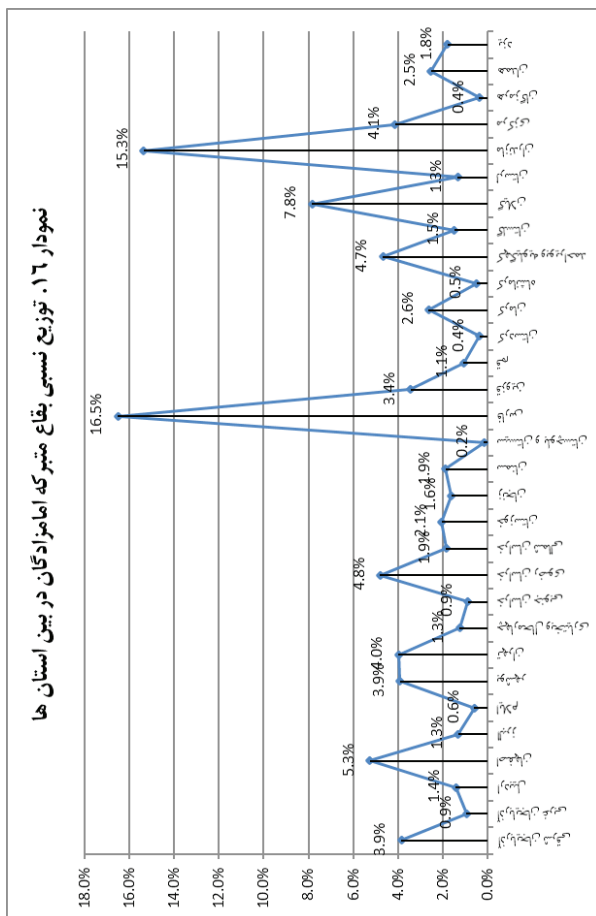
استان‌های سیستان و بلوچستان، هرمزگان، کردستان، کرمانشاه و ایلام، به ترتیب دارای کمترین بقعه متبرکه امام زادگان هستند. این پنج استان جمعاً ۲/۱ درصد از بقاع متبرکه را در خود جای داده‌اند.

همچنین بر اساس اطلاعات سازمان اوقاف

و امور خیریه کشور، حدود ۲۱۵۱ امامزاده
برنامه اقامه جماعت به صورت دائمی و یا
مناسبتی با حضور روحانیون ثابت یا اعزامی
برگزار می‌گردد.

نمودار ۱۶. توزیع نسبی بقاع مشرب که امامزادگان در بین استان‌ها

شورای عالی
حوزه‌های علمیه
مرکز مدیریت
حوزه‌های علمیه

جدول ۲۸. پراکندگی بقاع متبرکه و سهم استان‌ها و بقاع دارای برنامه اقامه نماز به تفکیک استان

ردیف	استان	تعداد امامزاده	سهم استان‌ها	تعداد امامزاده دارای برنامه اقامه نماز جماعت	نسبت امامزاده‌های دارای اقامه نماز به کل امامزاده‌های استان
۱	آذربایجان شرقی	۳۱۹	۳,۹٪	۵۲	۱۶٪
۲	آذربایجان غربی	۷۸	۰,۹٪	۱۶	۲۱٪
۳	اردبیل	۱۱۹	۱,۴٪	۱۷	۱۴٪
۴	اصفهان	۴۳۶	۵,۳٪	۱۷۵	۴۰٪
۵	البرز	۱۰۹	۱,۳٪	۳۴	۳۱٪
۶	ایلام	۵۰	۰,۶٪	۲۵	۵۰٪
۷	بوشهر	۳۲۵	۳,۹٪	۴۰	۱۲٪
۸	تهران	۳۳۰	۴,۰٪	-	
۹	چهارمحال و بختیاری	۱۰۴	۱,۳٪	۲۰	۱۹٪
۱۰	خراسان جنوبی	۷۳	۰,۹٪	۶۶	۹۰٪
۱۱	خراسان رضوی	۳۹۷	۴,۸٪	۹۰	۲۳٪
۱۲	خراسان شمالی	۱۵۴	۱,۹٪	۴۰	۲۶٪
۱۳	خوزستان	۱۷۰	۲,۱٪	۶۵	۳۸٪
۱۴	زنجان	۱۳۴	۱,۶٪	۱۲	۹٪
۱۵	سمنان	۱۵۶	۱,۹٪	۲۴	۱۵٪
۱۶	سیستان و بلوچستان	۱۵	۰,۲٪	۶	۴۰٪
۱۷	فارس	۱۳۶۵	۱۶,۵٪	۲۶۶	۱۹٪
۱۸	قزوین	۲۸۴	۳,۴٪	۸۱	۲۸٪
۱۹	قم	۹۰	۱,۱٪	۳۵	۳۹٪
۲۰	کردستان	۳۱	۰,۴٪	۲۸	۹۰٪

۲۱	کرمان	۲۱۸	۲,۶٪	۱۹۷	۹۰٪
۲۲	کرمانشاه	۴۱	۰,۵٪	۱۵	۳۷٪
۲۳	کهگیلویه و بویراحمد	۳۸۷	۴,۷٪	۹	۲٪
۲۴	گلستان	۱۲۳	۱,۵٪	۶۰	۴۹٪
۲۵	گیلان	۶۴۹	۷,۸٪	۳۸۵	۵۹٪
۲۶	لرستان	۱۱۱	۱,۳٪	۳۸	۳۴٪
۲۷	مازندران	۱۲۶۹	۱۵,۳٪	۱۳۴	۱۱٪
۲۸	مرکزی	۳۴۲	۴,۱٪	۸۷	۲۵٪
۲۹	هرمزگان	۳۲	۰,۴٪	۲۸	۸۷٪
۳۰	همدان	۲۰۹	۲,۵٪	۱۲	۶٪
۳۱	یزد	۱۴۸	۱,۸٪	۹۴	۶۴٪
	کل کشور	۸۲۶۸	۱۰۰,۰٪	۲۱۵۱	۲۶٪

مأخذ: سازمان اوقاف و امور خیریه

۶. آموزش و پرورش

عرصه تربیت به‌ویژه کودکان و نوجوانان یکی از مهم‌ترین عرصه‌های حضور مبلغان و دانش‌آموختگان حوزوی برای تبلیغ معارف اسلامی است. توزیع و پراکندگی این واحدها در سطح کشور و توزیع و ترکیب جنسیتی و شهری و روستایی و ترکیب مقاطع تحصیلی این واحدها می‌تواند در شناخت نیاز استانی به حضور دانش‌آموختگان حوزوی مؤثر باشد.

بر اساس آمار وزارت آموزش و پرورش،
واحدهای آموزشی به صورت جدول زیر
هستند.

۱. قریب ۱۰۶ واحد آموزشی در سراسر کشور
وظیفه تربیت کودکان و نوجوانان کشور را در
مناطق شهری و روستایی در مقاطع مختلف
تحصیلی برای جنسیت‌های مختلف بر عهده
دارند.
۲. حدود ۵۳ درصد واحدهای آموزشی در
مناطق روستایی کشور قرار دارد و ۴۷ درصد
مناطق شهری استقرار دارند.
۳. تعداد مدارس دخترانه و پسرانه در مناطق
شهری تقریباً برابر هستند.
۴. در مناطق روستایی بیشترین سهم مربوط به
مدارس مختلط است (حدود ۶۱ درصد).

جدول ۳۱. توزیع کلی واحدهای آموزشی آموزش و پرورش

جمع کل	کارانش	حرفه‌ای و فنی	نظری متوسطه	متوسطه اول	ابتدایی	دوره
۲۴۴۲۴	۱۹۰	۱۲۷۵	۴۳۵۵	۵۹۰	۱۰۹۰۴	پسرانه
۲۴۰۲۶	۱۴۹۱	۹۹۴	۵۰۶۲	۵۸۷۴	۱۰۶۰۵	دخترانه
۷۵۳	۵	۱	۸	۲۹	۷۱۰	مختلط
۴۹۱۳	۳۴۰۶	۲۲۷۰	۹۴۲۵	۱۱۸۹۳	۲۲۲۱۹	جمع
۹۶۲۲	۷۹۱	۱۹۲	۱۳۰۶	۴۴۱۳	۲۸۳۰	پسرانه
۸۹۸۴	۴۷۲	۸۷	۱۶۷۳	۴۱۹۶	۲۵۶۲	دخترانه
۳۸۱۴۹	۱	۰	۲	۳۳۲۵	۳۴۸۲۱	مختلط
۵۶۷۵۵	۱۲۶۴	۲۷۳	۳۰۷۱	۱۱۹۳۴	۴۰۵۱۳	جمع
۳۴۰۵۶	۲۷۰۱	۱۴۶۷	۵۷۵۱	۱۰۴۰۳	۱۳۷۳۴	پسرانه
۳۳۰۱۰	۱۹۶۳	۱۰۷۵	۶۷۳۵	۱۰۰۷۰	۱۳۱۶۷	دخترانه
۳۸۹۰۲	۶	۱	۱۰	۳۳۵۴	۳۵۵۳۱	مختلط
۱۰۵۹۶۸	۴۶۷۰	۲۵۴۳	۱۲۴۹۶	۲۳۸۲۷	۶۲۴۳۲	جمع

بیشترین تعداد مدارس آموزش و پرورش در استان‌های خراسان رضوی، تهران، خوزستان، فارس و آذربایجان شرقی قرار دارد. این پنج استان ۳۳/۹ درصد کل مدارس را در خود

جای داده‌اند.

از آن جایی که برنامه‌ریزی برای کارویژه‌های روحانیون برادر، هدف مطالعات آمایش است، از این رو پراکندگی و سهم مدارس پسرانه در مناطق شهری به عنوان اولویت اول تأمین نیرو اهمیت دارد. لذا اطلاعات مربوط به مدارس پسرانه شهری و سهم استان‌ها از این نوع مدارس در جدول ادامه ارائه شده است. بر اساس اطلاعات مذکور استان تهران با ۱۳ درصد مدارس پسرانه شهری، بزرگ‌ترین استان به لحاظ تعداد مدارس پسرانه شهری است. استان‌های خراسان رضوی، خوزستان، اصفهان، فارس و آذربایجان شرقی در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

جدول ۳۲. کل واحدهای آموزشی و مدارس پسرانه

شهری و سهم آن‌ها در استان‌ها

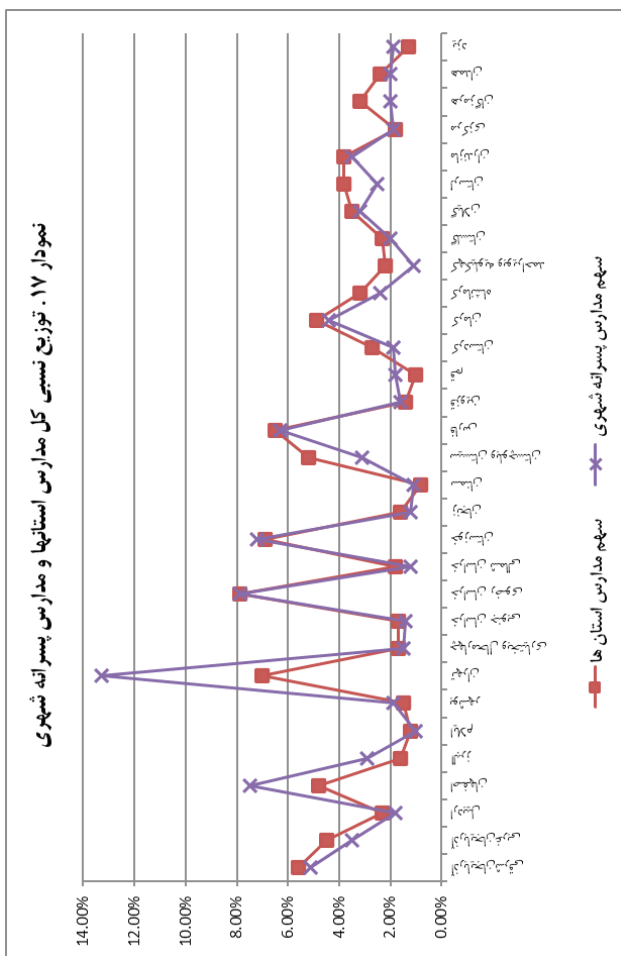
ردیف	نام استان	کل واحدهای آموزشی	سهم استان‌ها	مدارس پسرانه شهری	سهم مدارس استان‌ها
۱	آذربایجان شرقی	۵۸۸۶	%۵,۶	۱۲۳۶	%۵,۱
۲	آذربایجان غربی	۴۷۹۶	%۴,۵	۸۵۵	%۳,۵

۳	اردبیل	۲۴۳۲	۲,۲%	۴۴۳	۱,۸%
۴	اصفهان	۵۰۷۲	۴,۸%	۱۸۴۲	۷,۵%
۵	البرز	۱۶۹۱	۱,۶%	۷۱۰	۲,۹%
۶	ایلام	۱۲۲۵	۱,۲%	۲۴۲	۱,۰%
۷	بوشهر	۱۶۰۸	۱,۵%	۴۶۵	۱,۹%
۸	تهران	۷۳۹۱	۷,۰%	۳۲۳۳	۱۳,۳%
۹	چهارمحال و بختیاری	۱۸۰۳	۱,۷%	۳۵۸	۱,۵%
۱۰	خراسان جنوبی	۱۸۰۶	۱,۷%	۳۳۹	۱,۴%
۱۱	خراسان رضوی	۸۴۲۴	۷,۹%	۱۹۲۱	۷,۹%
۱۲	خراسان شمالی	۱۸۹۸	۱,۸%	۳۰۴	۱,۲%
۱۳	خوزستان	۷۳۳۴	۶,۹%	۱۷۵۳	۷,۲%
۱۴	زنجان	۱۷۰۸	۱,۶%	۲۸۶	۱,۲%
۱۵	سمنان	۸۵۳	۰,۸%	۲۷۸	۱,۱%
۱۶	سیستان و بلوچستان	۵۴۷۶	۵,۲%	۷۶۷	۳,۱%
۱۷	فارس	۶۸۴۷	۶,۵%	۱۵۴۰	۶,۳%
۱۸	قزوین	۱۵۱۲	۱,۴%	۳۸۳	۱,۶%
۱۹	قم	۱۰۵۸	۱,۰%	۴۳۳	۱,۸%
۲۰	کردستان	۲۸۷۰	۲,۷%	۴۷۴	۱,۹%
۲۱	کرمان	۵۲۱۱	۴,۹%	۱۰۶۶	۴,۴%
۲۲	کرمانشاه	۳۴۱۱	۳,۲%	۵۷۵	۲,۴%
۲۳	کهگیلویه و بویراحمد	۲۳۶۶	۲,۲%	۲۷۱	۱,۱%
۲۴	گلستان	۲۴۴۶	۲,۳%	۴۸۲	۲,۰%
۲۵	گیلان	۳۶۷۰	۳,۵%	۷۷۹	۳,۲%
۲۶	لرستان	۴۰۴۷	۳,۸%	۶۲۰	۲,۵%
۲۷	مازندران	۳۹۸۲	۳,۸%	۸۴۴	۳,۵%
۲۸	مرکزی	۱۹۱۹	۱,۸%	۴۵۹	۱,۹%

۲۹	هرمزگان	۳۳۵۸	%۳,۲	۴۹۵	%۲,۰
۳۰	همدان	۲۵۱۰	%۲,۴	۴۹۹	%۲,۰
۳۱	یزد	۱۳۵۸	%۱,۳	۴۷۶	%۱,۹
	کل کشور	۱۰۵۹۶۸	%۱۰۰,۰	۲۴۴۳۴	%۱۰۰,۰

همچنین با بررسی اطلاعات ارائه‌شده توسط وزارت آموزش و پرورش، شاغلین روحانی در وزارت آموزش و پرورش کشور به تفکیک استان به شرح جدول ۳۱ است.

بر این اساس استان قم با بیش از ۱۵ درصد شاغلین مرد در آموزش و پرورش در صدر قرار دارد، پس از استان قم استان‌های تهران، خراسان رضوی، اصفهان و خوزستان در رتبه‌های بعدی قرار دارند. این پنج استان حدود ۵۳/۹ درصد کل طلاب شاغلین در آموزش و پرورش کشور را در بر دارند.

استان‌های اردبیل، ایلام، بوشهر، سمنان و مرکزی به ترتیب پایین‌ترین سهم طلاب شاغل در آموزش و پرورش را دارند. این پنج استان جمعاً ۲/۴ درصد از طلاب شاغل در آموزش و پرورش را دارند.

جدول ۳۳. طلاب شاغل در آموزش و پرورش استان‌ها

به تفکیک جنسیت ۱۳۹۷

ردیف	استان	طلبه زن	طلبه مرد	جمع	سهم استان‌ها از طلبه مرد
۱	آذربایجان شرقی	۲۸	۲۷	۵۵	۲,۹%
۲	آذربایجان غربی	۳۱	۱۴	۴۵	۱,۵%
۳	اردبیل	۴	۱	۵	۰,۱%
۴	اصفهان	۸۱	۶۵	۱۴۶	۶,۹%
۵	البرز	۴۳	۱۱	۵۴	۱,۲%
۶	ایلام	۱۳	۲	۱۵	۰,۲%
۷	بوشهر	۱۵	۴	۱۹	۰,۴%
۸	تهران	۲۵۸	۱۵۶	۴۱۴	۱۱,۳%
۹	چهارمحال و بختیاری	۲۱	۱۱	۳۲	۱,۲%
۱۰	خراسان	۱۵۳	۱۰۰	۲۵۳	۱۰,۷%
۱۱	خراسان جنوبی	۳۱	۱۰	۴۱	۱,۱%
۱۲	خراسان شمالی	۱۹	۱۴	۳۳	۱,۵%
۱۳	خوزستان	۱۳۶	۸۶	۲۲۲	۹,۲%
۱۴	زنجان	۱۹	۹	۲۸	۱,۰%
۱۵	سمنان	۱۷	۷	۲۴	۰,۷%
۱۶	سیستان و بلوچستان	۷۰	۱۱	۸۱	۱,۲%
۱۷	فارس	۸۶	۳۱	۱۱۷	۳,۳%
۱۸	قزوین	۱۷	۳۰	۴۷	۳,۲%
۱۹	قم	۲۸۰	۱۴۸	۴۲۸	۱۵,۸%
۲۰	کردستان	۱۳	۲۲	۳۵	۲,۴%
۲۱	کرمان	۱۳۴	۵۰	۱۸۴	۵,۳%

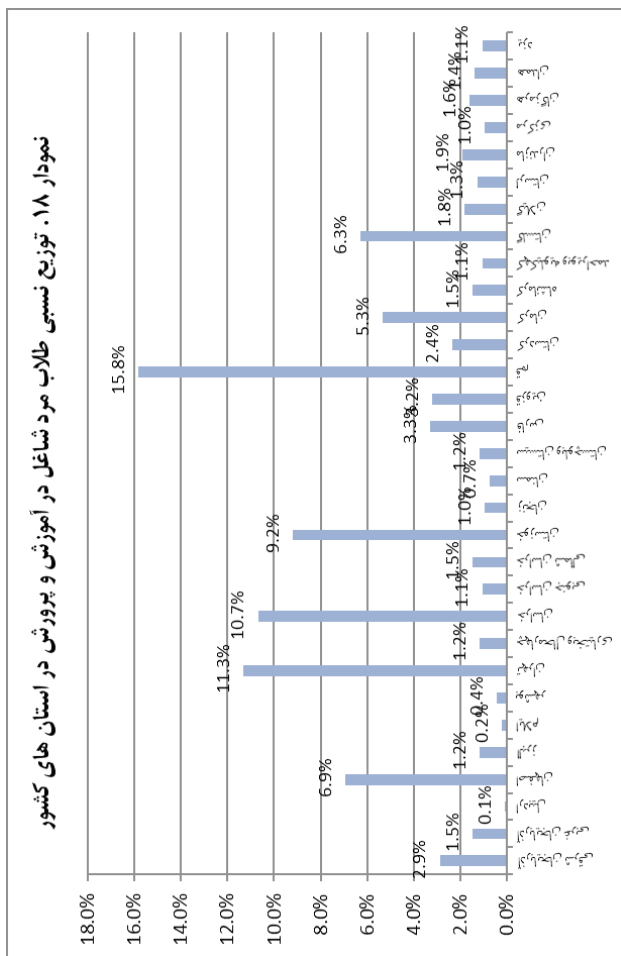

۲۲	کرمانشاه	۳۱	۱۴	۴۵	۱,۵%
۲۳	کهگیلویه و بویراحمد	۸	۱۰	۱۸	۱,۱%
۲۴	گلستان	۶۷	۵۹	۱۲۶	۶,۳%
۲۵	گیلان	۱۹	۱۷	۳۶	۱,۸%
۲۶	لرستان	۲۱	۱۲	۳۳	۱,۳%
۲۷	مازندران	۳۳	۱۸	۵۱	۱,۹%
۲۸	مرکزی	۳۷	۹	۴۶	۱,۰%
۲۹	هرمزگان	۱۱	۱۵	۲۶	۱,۶%
۳۰	همدان	۴۵	۱۳	۵۸	۱,۴%
۳۱	یزد	۳۵	۱۰	۴۵	۱,۱%
	کل کشور	۱۷۷۶	۹۳۶	۲۷۱۲	۱۰۰,۰%

مأخذ: وزارت آموزش و پرورش

نمودار ۱۸. توزیع نسبی طلاب مرد شاغل در آموزش و پرورش در استان‌های کشور

۷. آموزش عالی

از دیگر عرصه‌هایی که به طور جدی باید محل حضور دانش‌آموختگان حوزوی برای تبلیغ و ترویج معارف اسلامی باشد، دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی است. پراکندگی و استقرار این واحدها و حجم دانشجویان و اساتید این واحدها در سطح کشور می‌تواند تصویری از نیاز در این عرصه در پهنه کشور را ارائه نماید.

بر اساس آمار وزارت علوم تحقیقات و فناوری در کشور، بیش از ۲۹۰۰ واحد آموزش عالی از همه انواع آن دولتی، پزشکی، آزاد اسلامی، پیام نور، علمی کاربردی و غیرانتفاعی وجود دارد.

در سال ۱۳۹۵ حدود ۴ میلیون و ۳۵۰ هزار دانشجوی دختر و پسر در مقاطع مختلف تحصیلی مشغول به تحصیل هستند. همچنین بیش از ۳۰۰ هزار استاد اعم از هیئت علمی دائم موقت، حق التدریس در

واحدهای آموزش عالی سراسر کشور مشغول فعالیت هستند.

استان‌های تهران، فارس، خراسان رضوی، اصفهان خوزستان و مازندران به ترتیب بیشترین تعداد واحدهای آموزش عالی، دانشجویان و اساتید کشور را در خود جای داده‌اند.

در مقابل استان‌های ایلام، کردستان، کهگیلویه و بویراحمد، چهارمحال و بختیاری و خراسان شمالی و جنوبی به ترتیب کمترین تعداد واحدهای آموزشی، دانشجویان و اساتید کشور را دربرگرفته‌اند.

جدول ۳۴. واحدهای آموزش عالی، دانشجویان و اساتید در سطح

استان‌های کشور- ۱۳۹۵

ردیف	استان	واحد آموزش عالی		دانشجویان		اساتید		نسبت دانشجویان به استاد	سازمان دانشجو به
		تعداد	سهم	تعداد	سهم	تعداد	سهم		
۱	آذربایجان شرقی	۱۵۰	۵۱٪	۲۰۷۹۹۱	۴۸٪	۱۵۶۶۵	۵۰٪	۱۳٫۳	۵۳۲
۲	آذربایجان غربی	۸۸	۳۰٪	۱۲۸۸۵۶	۳۰٪	۹۴۰۰	۳۰٪	۱۳٫۷	۳۹۵
۳	اردبیل	۵۷	۲۰٪	۶۲۹۷۹	۱۴٪	۴۶۸۲	۱۵٪	۱۳٫۵	۴۹۶
۴	اصفهان	۱۷۵	۶۰٪	۲۹۸۸۵۶	۶۰٪	۲۳۹۹۹	۷۰٪	۱۲٫۵	۵۸۴

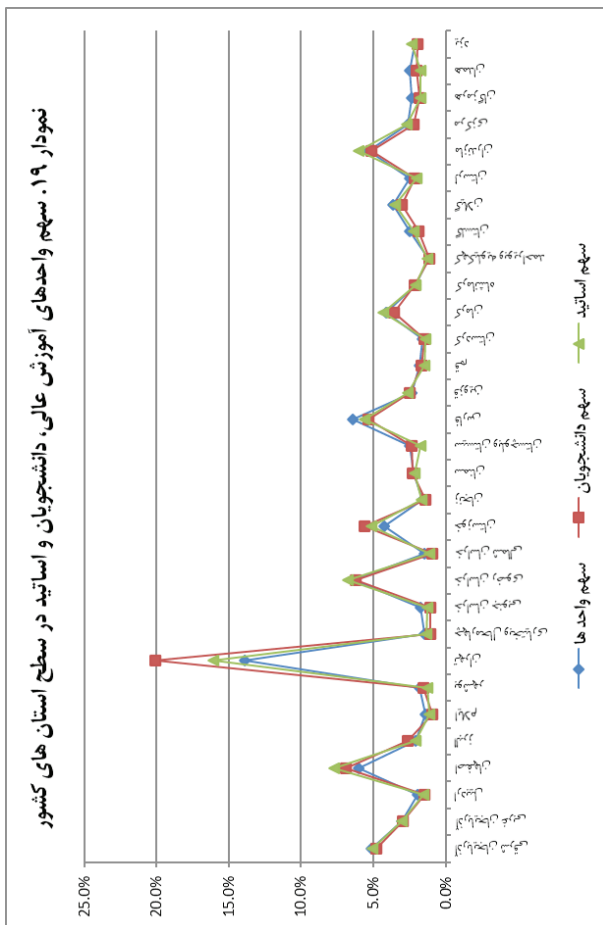

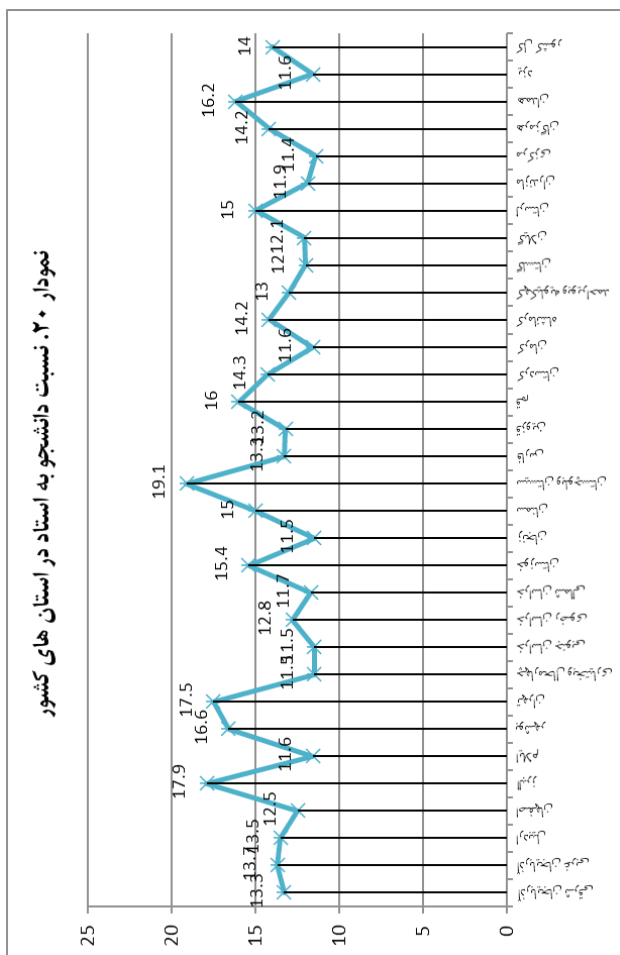
۴۲۴	۱۷٫۹	%۲٫۱	۶۴۴۲	%۲٫۶	۱۱۵۰۹۱	%۲٫۱	۶۱	البرز	۵
۶۸۴	۱۱٫۶	%۱٫۱	۳۴۱۱	%۰٫۹	۳۹۷۰۱	%۱٫۴	۴۰	ایلام	۶
۵۶۸	۱۶٫۶	%۱٫۳	۳۹۸۰	%۱٫۵	۶۶۰۳۵	%۱٫۸	۵۳	بوشهر	۷
۶۵۸	۱۷٫۵	%۱۶٫۱	۴۹۸۴۴	%۲۰٫۱	۸۷۲۹۶۴	%۱۳٫۹	۴۰۵	تهران	۸
۴۸۸	۱۱٫۵	%۱٫۳	۴۰۳۶	%۱٫۱	۴۶۲۲۹	%۱٫۴	۴۲	چهارمحال و بختیاری	۹
۵۹۱	۱۱٫۵	%۱٫۳	۳۹۶۷	%۱٫۰	۴۵۴۷۸	%۱٫۷	۵۰	خراسان	۱۰
۴۱۹	۱۲٫۸	%۶٫۸	۲۱۱۱۱	%۶٫۲	۲۶۹۶۳۰	%۶٫۴	۱۸۶	خراسان جنوبی	۱۱
۴۷۵	۱۱٫۷	%۱٫۱	۳۵۰۹	%۰٫۹	۴۱۰۳۴	%۱٫۴	۴۲	خراسان شمالی	۱۲
۵۲۰	۱۵٫۴	%۵٫۱	۱۵۸۷۳	%۵٫۶	۲۴۴۷۵۷	%۴٫۲	۱۲۴	خوزستان	۱۳
۵۷۰	۱۱٫۵	%۱٫۷	۵۲۳۷	%۱٫۴	۶۰۲۵۸	%۱٫۶	۴۷	زنجان	۱۴
۱۴۰۷	۱۵٫۰	%۲٫۱	۶۶۰۴	%۲٫۳	۹۸۸۰۷	%۲٫۲	۶۵	سمنان	۱۵
۳۶۷	۱۹٫۱	%۱٫۷	۵۳۲۹	%۲٫۳	۱۰۱۸۲۲	%۲٫۵	۷۳	سیستان و بلوچستان	۱۶
۴۸۰	۱۳٫۳	%۵٫۶	۱۷۵۳۳	%۵٫۴	۲۳۳۰۴۷	%۶٫۴	۱۸۸	فارس	۱۷
۸۴۳	۱۳٫۲	%۲٫۶	۸۱۱۷	%۲٫۵	۱۰۷۳۳۷	%۲٫۳	۶۸	قزوین	۱۸
۵۵۵	۱۶٫۰	%۱٫۴	۴۴۸۲	%۱٫۷	۷۱۷۸۴	%۱٫۸	۵۲	قم	۱۹
۳۹۲	۱۴٫۳	%۱٫۴	۴۴۰۴	%۱٫۴	۶۲۹۱۶	%۱٫۶	۴۷	کردستان	۲۰
۴۹۶	۱۱٫۶	%۴٫۴	۱۳۵۱۰	%۳٫۶	۱۵۶۸۸۷	%۴٫۱	۱۲۱	کرمان	۲۱
۴۷۴	۱۴٫۲	%۲٫۱	۶۴۹۳	%۲٫۱	۹۲۴۵۷	%۲٫۱	۶۰	کرمانشاه	۲۲
۶۹۸	۱۳٫۰	%۱٫۲	۳۸۱۳۲	%۱٫۱	۴۹۷۴۳	%۱٫۲	۳۵	کهگیلویه و بویراحمد	۲۳
۴۴۱	۱۲٫۰	%۲٫۲	۶۸۶۸	%۱٫۹	۸۲۴۹۹	%۲٫۵	۷۳	گستان	۲۴
۵۲۱	۱۲٫۱	%۳٫۵	۱۰۸۹۶	%۳٫۰	۱۳۱۸۵۸	%۳٫۷	۱۰۷	گیلان	۲۵
۵۲۴	۱۵٫۰	%۲٫۰	۶۱۵۸	%۲٫۱	۹۲۲۰۴	%۲٫۵	۷۳	لرستان	۲۶
۶۷۶	۱۱٫۹	%۶٫۰	۱۸۶۴۳	%۵٫۱	۲۲۲۰۳۳	%۵٫۳	۱۵۶	مازندران	۲۷
۶۶۶	۱۱٫۴	%۲٫۷	۸۳۷۵	%۲٫۲	۹۵۲۰۸	%۲٫۶	۷۶	مرکزی	۲۸
۴۳۷	۱۴٫۲	%۱٫۸	۵۴۵۳	%۱٫۸	۷۷۶۵۹	%۲٫۴	۶۹	هرمزگان	۲۹

۳۰	همدان	۷۲	۲,۵٪	۸۸۴۲۷	۲,۰٪	۵۴۶۶	۱,۸٪	۱۶,۲	۵۰۹
۳۱	یزد	۶۳	۲,۲٪	۸۳۸۱۳۶	۱,۹٪	۷۲۱۴	۲,۳٪	۱۱,۶	۷۳۶
	کل کشور	۲۹۱۸	۱۰۰,۰٪	۴۳۴۸۳۸۳	۱۰۰,۰٪	۳۱۰۵۳۳	۱۰۰,۰٪	۱۴,۰	۵۴۴

مأخذ: وزارت علوم تحقیقات و فناوری

از نظر شاخص سرانه دانشجو به استاد، بالاترین سرانه، به ترتیب مربوط به استان‌های سمنان، البرز، تهران بوشهر، همدان و قم است. به عبارت دیگر این استان‌ها از لحاظ تأمین استاد به نسبت متوسط کشور پایین‌تر هستند. متوسط سرانه دانشجو به استاد در کشور ۱۴ دانشجو یک استاد است.

در مقابل به ترتیب استان‌های مرکزی، چهارمحال و بختیاری، خراسان جنوبی، زنجان، کرمان، یزد و ایلام، پایین‌ترین سرانه دانشجو به استاد را دارا هستند.

یکی دیگر از شاخص‌هایی که می‌تواند تصویر بهتری از وضعیت آموزش عالی در کشور را به تفکیک استان مشخص نماید، شاخص سرانه دانشجو به ازای ده هزار نفر جمعیت است. بر اساس این شاخص استان سمنان با ۱۴۰۷ دانشجو در ده هزار نفر جمعیت استان بالاترین سهم دانشجویی کشور را داراست. بعد از آن استان‌های قزوین، یزد، کهگیلویه و بویر احمد، ایلام دارای بالاترین سرانه دانشجو

نمودار ۲۱. سرانه دانشجوی به ازای ۱۰ هزار نفر جمعیت در بین استان های کشور

۸. مناصب نظام اسلامی و مراکز اداری، اقتصادی، نظامی و عمومی

با توجه به جایگاه حوزه‌های علمیه در تشکیل انقلاب اسلامی و نیز ایجاد دولت اسلامی، ضرورت ایجاد و تصدی پست‌های توسط دانش‌آموختگان حوزوی در برخی مناصب آن اجتناب‌ناپذیر است. با بررسی و مطالعات انجام‌شده فهرست زیر عمده مناصب نظام اسلامی را احصا نموده است. همچنین یکی دیگر از عرصه‌های عمومی فعالیت دانش‌آموختگان حوزوی، حضور در مراکز فعالیت، کسب‌وکار، خدمت، تفریح و مکان‌های گذران اوقات فراغت احاد جامعه برای تبلیغ دین، اقامه نماز پاسخ‌گویی به سؤالات اعتقادی، اخلاقی و احکام شرعی است. به طور طبیعی بخش مهمی از جامعه در طول روز و ایام هفته، در مراکزی برای کسب‌وکار و فعالیت حضور دارند، این افراد در این ساعات و روزها دسترسی

کمتری به مساجد و اماکن متبرکه برای بهره‌گیری از دانش‌آموختگان حوزوی دارند، بنابراین ضرورت دارد برنامه‌ریزی مشخصی برای تسهیل دسترسی افراد مذکور به دانش‌آموختگان حوزوی نمود.

بر این اساس بررسی توزیع و پراکندگی این مناصب در نظام اسلامی و نیز مراکز اداری، نظامی، اقتصادی و عمومی در سطح استان‌های کشور، می‌تواند تصویر گویایی از نیاز واقعی جامعه به حضور دانش‌آموختگان حوزوی به دست دهد.

فهرست مناصب نظام اسلامی

۱. نماینده ولی فقیه در استان‌ها - ۳۱ استان
۲. مسئول دفتر نماینده ولی فقیه در استان‌ها - ۳۱ استان
۳. مناصب وابسته به شئون ولایت فقیه (بر اساس فهرست ادامه)
۴. امامت جمعه شهرها - در حال حاضر حدود ۸۷۰ شهر دارای امام جمعه می‌باشد.
۵. قضاوت

۶. کارشناس قضایی

۷. نمایندگان ولی فقیه در ادارات (جهاد کشاورزی، هلال احمر، بنیاد مسکن، بنیاد شهید، کمیته امداد امام خمینی، حج و زیارت)

۸. مسئول عقیدتی سیاسی نیروهای مسلح استان‌ها

۹. مدیر اوقاف و امور خیریه استان‌ها و شهرستان‌ها

۱۰. مدیر سازمان تبلیغات اسلامی استان‌ها و شهرستان‌ها

۱۱. مدیر فرهنگ و ارشاد اسلامی استان‌ها و شهرستان‌ها

۱۲. مسئول ستاد امر به معروف و نهی از منکر، ستاد اقامه نماز و ستاد جمع‌آوری زکات

۱۳. کارشناس اسلامی دستگاه‌های ملی و استانداری‌ها

۱۴. کارشناس اسلامی شهرداری‌ها

۱۵. کارشناس و مشاور فقهی بانک‌ها

۱۶. روحانی ثابت حج و عتبات و راهیان نور

۱۷. کادر قوه مقننه (کارشناسان مرکز پژوهش‌ها،
نمایندگان مجلس)

۱۸. ائمه جماعات ادارات، مراکز نظامی و
کارخانه‌ها و مجتمع‌های تجاری

۱۹. مبلغین مراکز عمومی و تفریحی

«مناصب شئون ولایت فقیه ۱»، منظور
مناصبی است که از شخص ولی فقیه شروع
می‌شود و تا منصوبین مستقیم ایشان مد
نظر هستند، که در پاورقی ذکر شده است.

۱. مناصب شئون ولایت فقیه عبارت‌اند از: (۱) رهبری نظام اسلامی، ولی
فقیه، (۲) اعضای مجلس خبرگان رهبری، (۳) رئیس مجمع تشخیص
مصلحت نظام، (۴) رئیس قوه قضائیه، (۵) فقهای شورای نگهبان، (۶)
وزیر اطلاعات (۷) مسئولین عقیدتی سیاسی نیروهای مسلح (۸) مسئول
نهاد نمایندگی ولی فقیه در دانشگاه‌ها (۹) رئیس دفتر تبلیغات اسلامی
(۱۰) رئیس سازمان اوقاف و امور خیریه (۱۱) رئیس سازمان تبلیغات
اسلامی (۱۲) نماینده ولی فقیه در سازمان حج و زیارت (۱۳) نماینده ولی
فقیه در وزارت جهاد کشاورزی (۱۴) نماینده ولی فقیه در بنیاد مسکن
انقلاب اسلامی (۱۵) نماینده ولی فقیه در کمیته امداد امام خمینی (۱۶)
نماینده ولی فقیه در هلال احمر (۱۷) نماینده ولی فقیه در بنیاد شهید
و امور ایثارگران (۱۸) رئیس جامعه المصطفی العالمیه (۱۷) رئیس شورای
سیاست‌گذاری ائمه جمعه (۱۸) نماینده ولی فقیه در انجمن اسلامی
دانش آموزان (۱۹) نماینده ولی فقیه در کشورهای خارجی (۲۰) رئیس
و اعضای مجمع جهانی اهل بیت (۲۱) رئیس و اعضای مجمع تقریب
مذاهب اسلامی (۲۲) رئیس سازمان فرهنگ و ارتباطات (۲۳) اعضای
مجمع تشخیص مصلحت نظام (۲۴) تولیت آستان قدس رضوی (ع) (۲۵)
تولیت آستان حرم حضرت معصومه (س) (۲۶) تولیت آستان شاه چراغ
(ع) (۲۷) تولیت آستان عبدالعظیم حسنی (ع) (۲۸) رئیس مرکز خدمات
حوزه‌های علمیه (۲۹) رئیس مدرسه مروی تهران (۳۰) رئیس دبیرخانه
مدارس دینی اهل سنت

در ادامه وضعیت بهره‌مندی استان‌های
کشور از ائمه جمعه و سهم هر استان در
جدول ۳۵ ارائه شده است.

جدول ۳۵. تعداد ائمه جمعه شهرها به تفکیک استان

ردیف	استان	تعداد ائمه جمعه	سهم استان‌ها
۱	آذربایجان شرقی	۳۵	۴٪
۲	آذربایجان غربی	۱۷	۲٪
۳	اردبیل	۱۵	۲٪
۴	اصفهان	۸۸	۱۰٪
۵	البرز	۱۵	۲٪
۶	ایلام	۱۱	۱٪
۷	بوشهر	۲۵	۳٪
۸	تهران	۳۹	۴٪
۹	چهارمحال بختیاری	۲۱	۲٪
۱۰	خراسان جنوبی	۲۵	۳٪
۱۱	خراسان رضوی	۵۲	۶٪
۱۲	خراسان شمالی	۱۷	۲٪
۱۳	خوزستان	۴۵	۵٪
۱۴	زنجان	۱۵	۲٪
۱۵	سمنان	۱۹	۲٪
۱۶	سیستان و بلوچستان	۱۸	۲٪
۱۷	فارس	۷۰	۸٪
۱۸	قزوین	۲۰	۲٪
۱۹	قم	۸	۱٪

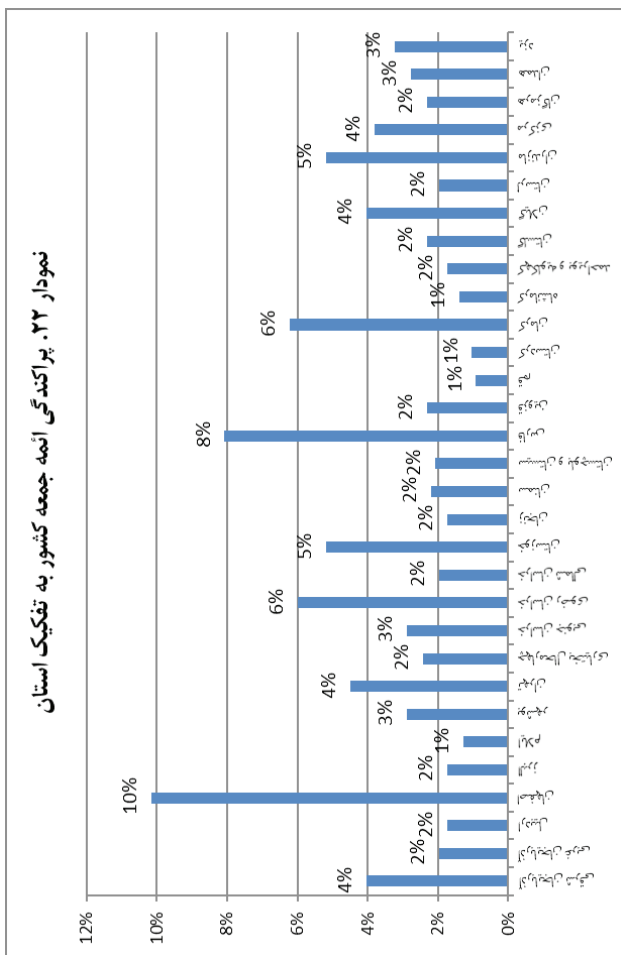

۲۰	کردستان	۹	۱٪
۲۱	کرمان	۵۴	۶٪
۲۲	کرمانشاه	۱۲	۱٪
۲۳	کهگیلویه و بویراحمد	۱۵	۲٪
۲۴	گلستان	۲۰	۲٪
۲۵	گیلان	۳۵	۴٪
۲۶	لرستان	۱۷	۲٪
۲۷	مازندران	۴۵	۵٪
۲۸	مرکزی	۳۳	۴٪
۲۹	هرمزگان	۲۰	۲٪
۳۰	همدان	۲۴	۳٪
۳۱	یزد	۲۸	۳٪
	کل کشور	۸۶۷	۱۰۰٪

مأخذ: شورای سیاست‌گذاری ائمه جمعه کشور

نمودار ۲۲. پراکندگی انجمن جمعه کشور به تفکیک استان

بررسی توزیع ائمه جمعه در سراسر کشور نشان می‌دهد حدود ۸۶۷ نفر از دانش‌آموختگان حوزوی در حال حاضر در این مسئولیت در سطح کشور فعالیت دارند. استان‌های اصفهان، فارس، کرمان، خراسان و خوزستان بیشترین سهم از تعداد ائمه جمعه کشور را به خود اختصاص داده‌اند. استان‌های قم، ایلام، کردستان، کرمانشاه، کهگیلویه و بویر احمد کمترین تعداد ائمه جمعه کشور را دارا هستند.

۹. سایر موقعیت‌ها

بررسی استان‌های کشور به لحاظ عرصه‌های حضور بالقوه یا بالفعل دانش‌آموختگان حوزوی، عرصه‌های زیر را هم می‌تواند شامل شود، مانند تصدی دفاتر اسناد رسمی و ازدواج و طلاق، البته سهمی از این دفاتر می‌تواند توسط دانش‌آموختگان حوزوی اداره شود. همچنین حضور طلاب به عنوان مبلغین بالینی در مراکز درمانی کشور و همچنین حضور دانش‌آموختگان حوزوی به عنوان مددکار اجتماعی تربیتی در کنار خانوارهای مددجوی کمیته امداد و بهزیستی و یا خانه‌های سالمندان و کودکان بی‌سرپرست و همچنین حضور در کنار زندانیان همگی عرصه‌هایی است که امکان بالفعل و یا بالقوه برای فعالیت در این عرصه برای حمایت و هدایت هم افراد تحت پوشش و هم سوق دادن حمایت و عواطف سایر جامعه به این اقشار را داراست.

در جدول ۳۷ توزیع و پراکندگی دفاتر اسناد رسمی و ازدواج و طلاق در سطح کشور را نشان می‌دهد.

وجود بیش از ۷۶۰۰ دفتر اسناد رسمی و ۴۵۰۰ دفتر ازدواج و طلاق در کشور در سال ۹۷، امکان استفاده از ظرفیت دانش‌آموختگان را طی آینده نشان می‌دهد. با فرض تصدی ۵۰ درصدی دفاتر ازدواج و طلاق توسط طلاب و تصدی ۱۰ درصدی دفاتر اسناد رسمی توسط آن‌ها ظرفیت مورد استفاده بیش از ۳۰۰۰ موقعیت را در سطح کشور برای دانش‌آموختگان حوزوی نشان می‌دهد.

استان‌های تهران، خراسان رضوی، اصفهان، مازندران، فارس و آذربایجان شرقی، بیشترین سهم از ظرفیت قابل استفاده برای حضور دانش‌آموختگان حوزوی را دارد. بیش از ۴۸ درصد موقعیت‌های مورد ذکر در این شش استان است.

جدول ۳۷. دفاتر اسناد رسمی و ازدواج و طلاق موجود کشور-۱۳۹۷

ردیف	استان	دفاتر اسناد رسمی	دفاتر ازدواج و طلاق	ظرفیت اشتغال طلاب	سهم استان ها
۱	آذربایجان شرقی	۳۹۳	۲۲۷	۱۵۳	۵٫۱٪
۲	آذربایجان غربی	۲۴۵	۲۱۲	۱۳۱	۴٫۳٪
۳	اردبیل	۱۴۰	۹۲	۶۰	۲٫۰٪
۴	اصفهان	۵۰۰	۳۳۵	۲۱۸	۷٫۲٪
۵	البرز	۲۳۵	۹۰	۶۹	۲٫۳٪
۶	ایلام	۴۵	۲۹	۱۹	۰٫۶٪
۷	بوشهر	۱۰۳	۵۴	۳۷	۱٫۲٪
۸	تهران	۲۰۶۸	۶۵۰	۵۳۲	۱۷٫۶٪
۹	چهارمحال بختیاری	۷۲	۶۳	۳۹	۱٫۳٪
۱۰	خراسان جنوبی	۴۲	۴۵	۲۷	۰٫۹٪
۱۱	خراسان رضوی	۵۴۶	۳۲۴	۲۱۷	۷٫۲٪
۱۲	خراسان شمالی	۵۵	۴۵	۲۸	۰٫۹٪
۱۳	خوزستان	۳۴۱	۱۹۶	۱۳۲	۴٫۴٪
۱۴	زنجان	۷۴	۵۲	۳۳	۱٫۱٪
۱۵	سمنان	۷۷	۳۹	۲۷	۰٫۹٪
۱۶	سیستان و بلوچستان	۸۸	۹۹	۵۸	۱٫۹٪
۱۷	فارس	۴۰۶	۲۴۲	۱۶۲	۵٫۳٪
۱۸	قزوین	۱۱۳	۱۱۲	۶۷	۲٫۲٪
۱۹	قم	۱۱۵	۶۹	۴۶	۱٫۵٪
۲۰	کردستان	۱۱۸	۱۸۷	۱۰۵	۳٫۵٪
۲۱	کرمان	۲۳۴	۲۰۲	۱۲۴	۴٫۱٪
۲۲	کرمانشاه	۱۸۴	۱۰۲	۶۹	۲٫۳٪

۲۳	کهکیلویه و بوبراحمد	۶۵	۴۲	۲۸	۰,۹٪
۲۴	گلستان	۱۲۹	۱۰۰	۶۳	۲,۱٪
۲۵	گیلان	۲۵۲	۱۹۰	۱۲۰	۴,۰٪
۲۶	لرستان	۱۴۵	۹۷	۶۳	۲,۱٪
۲۷	مازندران	۳۵۹	۲۷۲	۱۷۲	۵,۷٪
۲۸	مرکزی	۱۰۶	۸۵	۵۳	۱,۸٪
۲۹	هرمزگان	۱۰۴	۶۷	۴۴	۱,۵٪
۳۰	همدان	۱۳۹	۱۱۳	۷۰	۲,۳٪
۳۱	یزد	۱۲۵	۸۸	۵۷	۱,۹٪
	کل کشور	۷۶۱۸	۴۵۲۰	۳۰۲۲	۱۰۰,۰٪

مأخذ: سازمان ثبت اسناد و املاک کشور

[illegible]

بررسی وضعیت تخت‌های بیمارستانی و امکان حضور دانش‌آموختگان حوزوی در آن‌ها برای امر تبلیغ دین و مشاوره‌های تربیتی و روانی به بیماران نیازمند، در سطح کشور نشان می‌دهد بیش از ۱۵۷ هزار تخت درمانی در سراسر کشور وجود دارد، استان‌های تهران، فارس، خراسان رضوی، اصفهان، خوزستان و آذربایجان شرقی بیشترین سهم از تخت‌های بیمارستانی کشور را دارند. سهم ۵۶ درصدی این استان‌ها از این تخت‌های بیمارستانی بسیار محل تأمل است.

استان‌های کهگیلویه و بویر احمد، ایلام، خراسان شمالی، خراسان جنوبی و چهارمحال و بختیاری با سهمی حدود ۳/۶ درصد کمترین سهم را از تخت‌های بیمارستانی در سطح کشور دارا هستند.

جدول ۳۸. تعداد مراکز بیمارستانی و تعداد تخت فعال این بیمارستان‌ها

در سطح کشور - سال ۱۳۹۵

ردیف	استان	تعداد بیمارستان	تعداد تخت فعال	سهم استان‌ها از تخت فعال
۱	آذربایجان شرقی	۵۰	۸۰۹۵	۵,۱٪
۲	آذربایجان غربی	۳۰	۵۱۸۹	۳,۳٪
۳	اردبیل	۱۵	۲۸۲۴	۱,۸٪
۴	اصفهان	۶۳	۱۰۰۸۶	۶,۴٪
۵	البرز	۱۷	۲۶۰۹	۱,۷٪
۶	ایلام	۱۱	۱۱۰۴	۰,۷٪
۷	بوشهر	۱۷	۱۷۵۹	۱,۱٪
۸	تهران	۱۶۲	۳۵۳۸۰	۲۲,۵٪
۹	چهارمحال بختیاری	۹	۱۵۰۹	۱,۰٪
۱۰	خراسان جنوبی	۱۲	۱۰۷۵	۰,۷٪
۱۱	خراسان رضوی	۶۶	۱۳۴۸۸	۸,۶٪
۱۲	خراسان شمالی	۱۰	۱۱۰۳	۰,۷٪
۱۳	خوزستان	۵۵	۸۳۹۷	۵,۳٪
۱۴	زنجان	۱۳	۱۷۴۶	۱,۱٪
۱۵	سمنان	۱۰	۲۰۶۵	۱,۳٪
۱۶	سیستان و بلوچستان	۲۱	۳۱۴۰	۲,۰٪
۱۷	فارس	۷۵	۱۳۱۵۱	۸,۴٪
۱۸	قزوین	۱۵	۲۳۰۱	۱,۵٪
۱۹	قم	۱۰	۲۲۶۰	۱,۴٪
۲۰	کردستان	۱۸	۲۸۱۶	۱,۸٪
۲۱	کرمان	۳۴	۴۸۱۹	۳,۱٪

۲۲	کرمانشاه	۲۳	۳۴۵۴	۲,۲%
۲۳	کهگیلویه و بویراحمد	۹	۷۷۵	۵,۵%
۲۴	گلستان	۲۴	۳۱۴۱	۲,۵%
۲۵	گیلان	۳۵	۵۱۵۴	۳,۳%
۲۶	لرستان	۲۵	۲۸۱۷	۱,۸%
۲۷	مازندران	۴۴	۵۹۹۹	۳,۸%
۲۸	مرکزی	۱۹	۲۳۴۰	۱,۵%
۲۹	هرمزگان	۲۱	۲۴۲۶	۱,۵%
۳۰	همدان	۲۱	۳۱۱۵	۲,۵%
۳۱	یزد	۲۰	۳۱۶۶	۲,۵%
	کل کشور	۹۵۴	۱۵۷۳۰۳	۱۰۰%

مأخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۲۵. پراکندگی تخت های بیمارستانی در سطح استان های کشور

استان	درصد (%)
آذربایجان شرقی	5.1%
آذربایجان غربی	3.3%
اردبیل	1.8%
اصفهان	6.4%
البرز	1.7%
ایلام	0.7%
پوشهر	1.1%
پیامن	1.0%
چهارمحال و بختیار	0.7%
خراسان جنوبی	0.7%
خراسان رضوی	8.6%
خراسان شمالی	0.3%
خوزستان	5.3%
زنجان	1.1%
سمنان	1.3%
سیستان و بلوچستان	2.0%
تارس	1.5%
قزوین	1.8%
قم	4.8%
کردستان	3.1%
کرمان	2.2%
کرمانشاه	0.5%
گلستان	2.0%
گچساران و بویراحمد	3.3%
لرستان	1.8%
مازندران	3.8%
مرکزی	1.5%
همدان	2.0%
یزد	2.0%

یکی دیگر عرصه‌های حضور جدی دانش‌آموختگان حوزوی، حضور در کنار خانواده‌های مددجو و سالمندان و افراد آسیب‌پذیر اجتماع برای، حمایت و هدایت این خانواده‌ها و نیز سوق دادن حمایت عموم افراد جامعه به سمت آن‌ها، تعداد این خانوارها و افراد، در سطح کشور در جدول ۳۸ ارائه شده است.

همان‌طور که ملاحظه می‌شود، بیش از ۴۹۰ هزار خانوار تحت پوشش بهزیستی و یک میلیون و ۹۲۰ هزار خانوار تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) و نیز بیش از ۶۱۰ هزار سالمند تحت پوشش کمیته امداد، که بیش از ۳ میلیون خانوار و نفر را در کشور شامل می‌شوند، همگی در سراسر کشور نیازمند حمایت دانش‌آموختگان حوزوی از آن‌ها هستند.

استان‌های خراسان رضوی، فارس، خوزستان، گیلان و آذربایجان شرقی بیشترین سهم را در بین استان‌هایی کشور از لحاظ

حضور افراد مددجو دارند. این استان‌ها
حدود یک‌سوم این افراد را در خود جای
داده‌اند.

خانوار ۳۹. مددجویان کمیته امداد و بهزیستی و سالمندان

تحت پوشش بهزیستی

ردیف	استان	مددجویان بهزیستی		مددجویان کمیته امداد		سالمندان	مددجویان مجموعی	سهم استان‌ها
		خانوار	نفر	خانوار	نفر			
۱	آذربایجان شرقی	۴۰۴۱۳	۱۲۰۹۵۹	۱۷۸۹۲۰	۹۲۴۳۸	۳۵۳۱۳	۱۶۸۱۶۴	۵,۶٪
۲	آذربایجان غربی	۱۳۱۴۵	۶۳۶۸۵	۱۳۲۴۸۱	۶۸۱۶۵	۱۶۲۷۸	۹۷۵۸۸	۳,۲٪
۳	اردبیل	۸۷۴۸	۳۱۵۶۱	۶۱۱۳۰	۳۱۶۳۰	۶۸۸۱	۴۷۲۵۹	۱,۶٪
۴	اصفهان	۱۷۲۸۸	۱۱۴۰۳۷	۱۷۹۴۷۶	۹۸۴۰۷	۲۹۰۹۶	۱۴۴۷۹۱	۴,۸٪
۵	البرز	۴۹۱۷	۴۰۷۷۶	۳۹۱۱۳۸	۲۲۶۷۰	۱۵۲۶۱	۴۲۸۴۸	۱,۴٪
۶	ایلام	۷۳۳۳۶	۳۳۹۶۲	۶۸۴۲۵	۲۶۸۵۴	۶۹۱۵	۴۱۱۰۵	۱,۴٪
۷	بوشهر	۱۷۴۰۹	۴۰۴۹۳	۶۹۶۲۱	۳۲۹۷۱	۹۲۶۸	۵۹۶۴۸	۲,۰٪
۸	تهران	۳۰۱۲۶	۱۶۵۴۲۳	۱۳۴۸۵۶	۷۰۶۰۰	۶۲۳۴۳	۱۶۳۰۶۹	۵,۴٪
۹	چهارمحال و بختیاری	۷۰۴۵	۴۰۶۹۴	۶۳۹۵۱	۳۲۷۳۴	۸۱۹۹	۴۷۹۷۸	۱,۶٪
۱۰	خراسان جنوبی	۷۲۳۹	۳۷۱۹۲	۹۱۹۰۶	۴۱۲۷۹	۹۹۶۲	۵۸۴۸۰	۱,۹٪
۱۱	خراسان رضوی	۴۱۵۹۴	۹۸۷۴۲	۳۶۴۹۹۳	۱۶۳۳۴۵	۴۸۹۶۶	۲۵۳۹۰۵	۸,۴٪
۱۲	خراسان شمالی	۶۸۷۲	۳۴۳۴۸	۶۶۳۹۴	۳۴۸۹۳	۷۶۶۶	۴۹۴۳۱	۱,۶٪

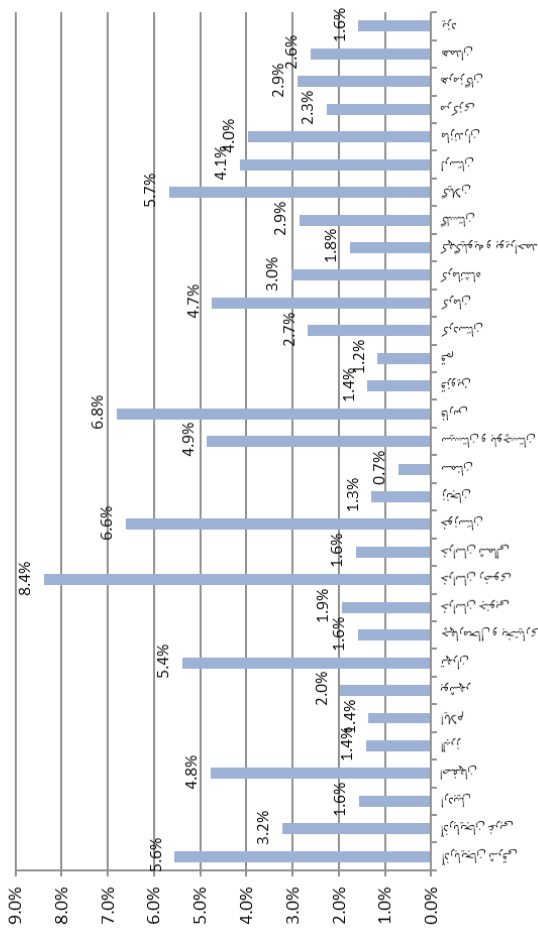

۱۳	خوزستان	۴۶۷۵۸	۹۰۷۹۸	۲۲۱۲۰۰	۹۷۸۵۶	۵۵۵۴۳	۲۰۰۱۵۷	۶,۶%
۱۴	زنجان	۶۳۳۴	۲۳۶۳۸	۴۰۵۸۹	۲۲۵۳۱	۱۰۲۹۷	۳۹۱۶۲	۱,۳%
۱۵	سمنان	۳۵۲۱	۲۲۳۹۳	۲۱۵۳۵	۱۱۹۳۱	۵۹۶۹	۲۱۴۲۱	۰,۷%
۱۶	سیستان و بلوچستان	۲۱۳۸۹	۱۰۱۸۸۱	۲۶۳۳۹۱	۱۰۷۴۴۵	۱۸۱۲۳	۱۴۶۹۵۷	۴,۹%
۱۷	فارس	۲۳۹۰۸	۸۷۱۹۶	۳۲۳۰۹۰	۱۴۲۱۰	۴۰۱۰۴	۲۰۶۱۲۲	۶,۸%
۱۸	قزوین	۶۵۵۸	۳۱۰۲۱	۴۴۳۷۰	۲۴۸۰۳	۱۰۲۹۹	۴۱۶۶۰	۱,۴%
۱۹	قم	۲۷۵۲	۳۱۹۴۶	۳۸۱۶۱	۲۰۸۷۱	۱۱۴۳۳	۳۵۰۵۵۶	۱,۲%
۲۰	کردستان	۹۷۸۴	۵۱۲۵۱	۱۱۹۶۱۲	۵۵۹۵۹	۱۴۹۵۱	۸۰۶۹۴	۲,۷%
۲۱	کرمان	۲۹۷۸۰	۴۸۷۸۷	۲۲۶۱۵۱	۹۷۶۶۳	۱۶۰۹۰	۱۴۳۵۳۳	۴,۷%
۲۲	کرمانشاه	۸۴۳۲	۵۲۳۹۲	۱۴۲۵۶۹	۶۵۰۶۴	۱۸۰۳۸	۹۱۵۳۴	۳,۰%
۲۳	کهگیلویه و بویراحمد	۱۲۰۴۶	۲۶۳۸۱	۸۸۳۶۴	۳۴۵۵۳	۶۹۰۱	۵۳۵۰۰	۱,۸%
۲۴	گلستان	۸۴۸۹	۷۱۱۹۸	۱۰۵۹۰۸	۵۸۱۳۹	۱۹۹۸۱	۸۶۶۰۹	۲,۹%
۲۵	گیلان	۲۱۸۸۶	۸۳۱۸۰	۲۲۶۰۱۵	۱۲۹۰۳۰	۲۰۶۵۵	۱۷۱۵۷۱	۵,۷%
۲۶	لرستان	۲۶۳۲۰	۸۶۳۶۴	۱۷۰۵۸۶	۷۸۲۷۵	۲۰۶۲۸	۱۲۵۲۲۳	۴,۱%
۲۷	مازندران	۱۵۲۲۵	۱۳۸۷۷۷	۱۲۳۳۱۲	۷۰۵۹۰	۳۴۱۷۳	۱۱۹۹۸۸	۴,۰%
۲۸	مرکزی	۷۷۷۷	۴۰۹۶۰	۸۹۵۳۰	۴۷۰۳۴	۱۳۷۳۱	۶۸۵۴۲	۲,۳%
۲۹	هرمزگان	۱۳۹۴۸	۴۴۹۴۹	۱۴۲۶۱۷	۶۳۱۳۴	۱۰۵۹۳	۸۷۶۷۵	۲,۹%
۳۰	همدان	۱۵۳۱۹	۶۸۵۹۶	۹۰۵۹۵	۴۸۰۵۰	۱۵۶۳۲	۷۹۰۰۱	۲,۶%
۳۱	یزد	۸۶۷۷	۳۷۷۱۱	۵۵۲۱۳	۲۸۱۸۹	۱۰۹۲۶	۴۷۷۹۲	۱,۶%
	کل کشور	۴۹۱۰۳۵	۲۲۰۷۹۶۱	۱۹۲۴۹۶۹	۲۴۰۰۲۵۱	۶۱۰۲۱۵	۳۰۲۶۲۱۹	۱۰۰%

مأخذ: وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

نمودار ۲۶. پراکندگی نسبی مددجویان کمیته امداد و بهزیستی در کشور

جمع‌بندی وضع موجود

۱-۲. توازن و عدم توازن‌های واحدهای آموزشی

حوزوی

بررسی وضعیت پراکندگی و استقرار واحدهای آموزشی حوزوی به‌ویژه کوتاه‌مدت و بلندمدت در سطح استان‌های کشور که در جدول ۴۱ ارائه شده است، نشان از نوعی عدم توازن و تعادل نسبی این واحدها دارد. در ادامه با شاخص‌های زیر استان‌های کشور، از حیث توازن استقرار واحدهای حوزوی بررسی شده است.

۱. شاخص سرانه جمعیتی مدارس کوتاه‌مدت:

تعداد مدارس کوتاه‌مدت (سفیران هدایت) به

ازای يك ميليون نفر جمعیت استان

۲. شاخص سرانه جمعیتی مدارس بلندمدت:

تعداد مدارس بلندمدت به ازای صد هزار

نفر جمعیت استان

۳. شاخص نسبت طلبه در حال تحصیل به

ظرفیت آموزشی:

تعداد طلبه در حال تحصیل سطح یک، به ظرفیت آموزشی مدارس علمیه برادران در هر استان

۴. شاخص سرانه طلبه به جمعیت:

تعداد طلبه به ازای ده هزار نفر جمعیت استان
۵. شاخص سرانه طلبه در حال تحصیل به استاد مدارس بلندمدت:

تعداد طلبه در حال تحصیل مدارس بلندمدت به تعداد اساتید در هر استان
۶. شاخص سرانه طلبه در حال تحصیل به استاد مدارس کوتاه‌مدت:

تعداد طلبه در حال تحصیل مدارس کوتاه‌مدت به تعداد اساتید در هر استان

۷. نسبت تعداد مردان در سن ورود به حوزه به کل جمعیت مردان

تعداد مرد در سن ۲۴-۱۵ سال به کل مردان در هر استان

به منظور ارتباط بهتر و سریع‌تر با نتایج به‌دست‌آمده، اقدام به طبقه‌بندی شاخص

های فوق در سه دسته بارنگ‌های سبز، زرد و قرمز شده است. مبنای این طبقه‌بندی در جدول بعدی ارائه شده است.

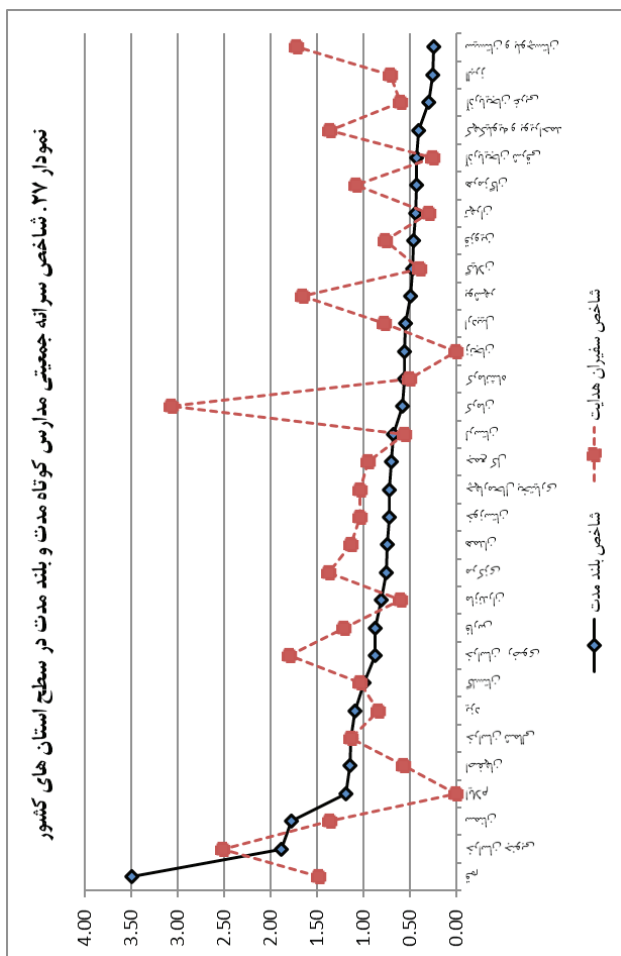
جدول ۴۰. نصاب‌های طبقه‌بندی استان‌های

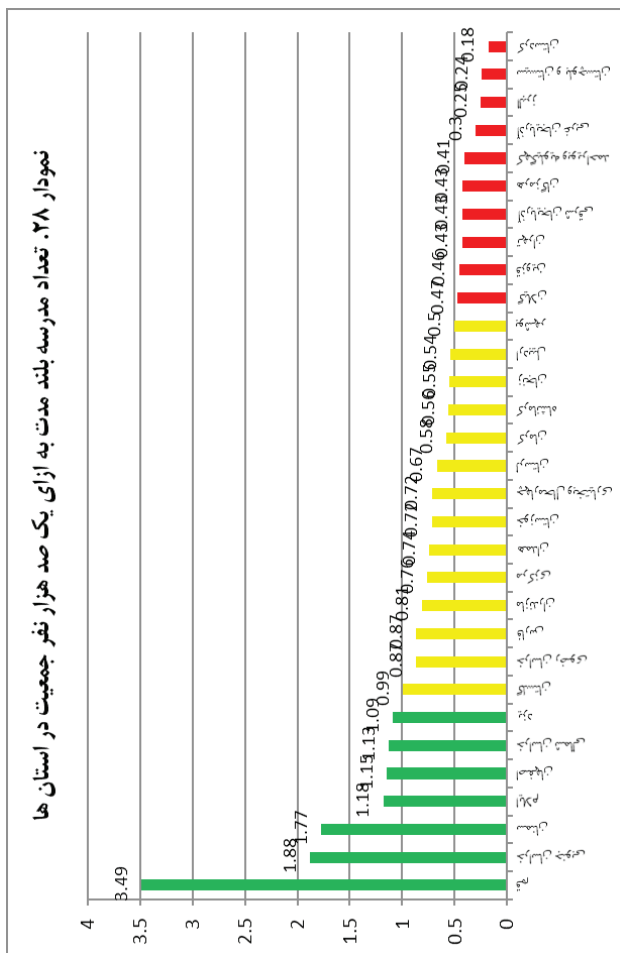
به لحاظ شاخص‌های حوزوی

ردیف	شاخص	نصاب‌های طبقه‌بندی		
		سبز	زرد	قرمز
۱	سرانه جمعیتی مدارس بلندمدت	۱ به بالا	بین ۱ تا ۵/۰	زیر ۵/۰
۲	سرانه جمعیتی مدارس کوتاه‌مدت	۱ به بالا	بین ۱ تا ۵/۰	زیر ۵/۰
۳	نسبت طلبه در حال تحصیل به ظرفیت آموزشی	بالای ۵۰ درصد	بین ۲۵ تا ۵۰ درصد	زیر ۲۵ درصد
۴	سرانه طلبه به جمعیت	۱۰ نفر به بالا	بین ۵ تا ۱۰ نفر	زیر ۵ نفر
۵	سرانه طلبه به استاد بلندمدت	۱۱ تا ۲۰ نفر	بین ۷ تا ۱۰ نفر	بالای ۲۰ نفر و زیر ۷ نفر
۶	سرانه طلبه به استاد کوتاه‌مدت	۱۱ تا ۲۰ نفر	بین ۷ تا ۱۰ نفر	بالای ۲۰ نفر و زیر ۷ نفر
۷	نسبت جمعیت مرد در سن ورود به حوزه به کل مردان	بالای ۱۵ درصد	بین ۱۵ تا ۱۴ درصد	زیر ۱۴ درصد

نمودار ۳۷. شاخص سرانه جمعیتی مدارس کوتاه مدت و بلند مدت در سطح استان های کشور

نمودار ۲۹. تعداد مدرسه کوتاه مدت به ازای یک صد هزار جمعیت در استان ها

جدول ۴۱. توزیع جغرافیایی مدارس بلندمدت

و کوتاه مدت در استان‌های کشور

ردیف	استان	جمعیت ۱۳۹۷	تعداد مدارس بلندمدت	تعداد مدارس کوتاه مدت	سرانه جمعیتی مدارس بلندمدت	سرانه جمعیتی کوتاه مدت
۱	آذربایجان شرقی	۳۹۸۵۰۰۰	۲۰	۱	۰,۴۳	۰,۲۵
۲	آذربایجان غربی	۳۳۵۷۰۰۰	۱۲	۱	۰,۳۰	۰,۶۰
۳	اردبیل	۱۲۸۹۰۰۰	۸	۱	۰,۵۴	۰,۷۸
۴	اصفهان	۵۲۳۹۰۰۰	۶۰	۳	۱,۱۵	۰,۵۷
۵	البرز	۲۸۱۶۰۰۰	۷	۲	۰,۲۵	۰,۷۱
۶	ایلام	۵۹۲۰۰۰	۷	۰	۱,۱۸	۰,۰۰
۷	بوشهر	۱۲۰۹۰۰۰	۶	۲	۰,۵۰	۱,۶۵
۸	تهران	۱۳۶۳۶۰۰۰	۶۰	۴	۰,۴۳	۰,۲۹
۹	چهارمحال بختیاری	۹۶۹۰۰۰	۸	۱	۰,۷۲	۱,۰۳
۱۰	خراسان جنوبی	۷۹۶۰۰۰	۱۵	۲	۱,۸۸	۲,۵۱
۱۱	خراسان رضوی	۶۶۶۲۰۰۰	۵۹	۷	۰,۸۷	۱,۸۰
۱۲	خراسان شمالی	۸۸۴۰۰۰	۸	۱	۱,۱۳	۱,۱۳
۱۳	خوزستان	۴۸۳۱۰۰۰	۳۶	۵	۰,۷۲	۱,۰۳
۱۴	زنجان	۱۰۸۴۰۰۰	۶	۰	۰,۵۵	۰,۰۰
۱۵	سمنان	۷۳۴۰۰۰	۱۳	۱	۱,۷۷	۱,۳۶
۱۶	سیستان و بلوچستان	۲۹۱۲۰۰۰	۷	۵	۰,۲۴	۱,۷۲
۱۷	فارس	۴۹۵۹۰۰۰	۴۳	۶	۰,۸۷	۱,۲۱
۱۸	قزوین	۱۳۰۷۰۰۰	۶	۱	۰,۴۶	۰,۷۷
۱۹	قم	۱۳۴۷۰۰۰	۴۷	۱	۳,۴۹	۱,۴۸

۱,۲۲	۰,۱۸	۲	۳	۱۶۴۱۰۰۰	کردستان	۲۰
۳,۰۷	۰,۵۸	۱۰	۲۰	۳۲۵۶۰۰۰	کرمان	۲۱
۰,۵۱	۰,۵۶	۱	۱۱	۱۹۷۸۰۰۰	کرمانشاه	۲۲
۱,۳۶	۰,۴۱	۱	۳	۷۳۴۰۰۰	کهگیلویه و بویراحمد	۲۳
۱,۰۴	۰,۹۹	۲	۱۸	۱۹۲۵۰۰۰	گلستان	۲۴
۰,۳۹	۰,۴۷	۱	۱۳	۲۵۵۳۰۰۰	گیلان	۲۵
۰,۵۶	۰,۶۷	۱	۱۲	۱۷۸۳۰۰۰	لرستان	۲۶
۰,۶۰	۰,۸۱	۲	۲۸	۳۳۳۹۰۰۰	مازندران	۲۷
۱,۳۷	۰,۷۶	۲	۱۲	۱۴۵۶۰۰۰	مرکزی	۲۸
۱,۰۷	۰,۴۳	۲	۸	۱۸۶۱۰۰۰	هرمزگان	۲۹
۱,۱۴	۰,۷۴	۲	۱۳	۱۷۶۱۰۰۰	همدان	۳۰
۰,۸۴	۱,۰۹	۱	۱۳	۱۱۸۹۰۰۰	یزد	۳۱
۰,۸۸	۰,۷۰	۷۲	۵۸۲	۸۲۰۸۴۰۰۰	جمع کل	

جدول ۴۲. سرانه طلاب در حال تحصیل و کل طلاب به جمعیت به تفکیک

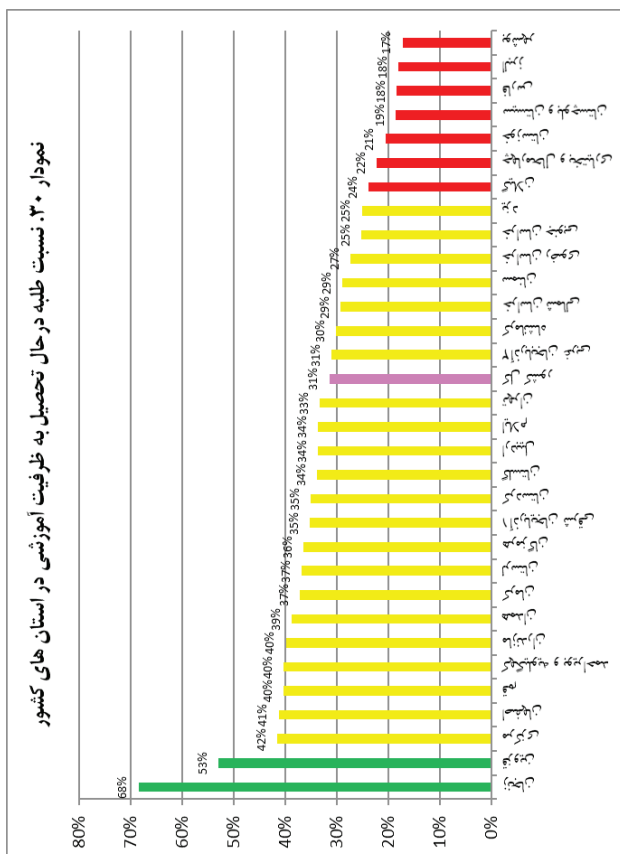
استان

ردیف	استان	جمعیت	طلاب در حال تحصیل	کل طلاب	نسبت طلاب در حال تحصیل به ظرفیت آموزشی	سرانه کل طلاب به جمعیت
۱	آذربایجان شرقی	۳۹۸۵۰۰۰	۱۹۱۹	۴,۲۱۶	۳۵٪	۱۰,۶
۲	آذربایجان غربی	۳۳۵۷۰۰۰	۹۴۷	۱,۷۳۳	۳۱٪	۵,۲
۳	اردبیل	۱۲۸۹۰۰۰	۵۳۸	۱,۲۰۴	۳۴٪	۹,۳
۴	اصفهان	۵۲۳۹۰۰۰	۶۳۳۳	۱۱۰۲۱	۴۱٪	۲۱
۵	البرز	۲۸۱۶۰۰۰	۷۱۱	۲,۲۷۵	۱۸٪	۸,۱
۶	ایلام	۵۹۲۰۰۰	۳۸۱	۵۷۷	۳۴٪	۹,۷
۷	بوشهر	۱۲۰۹۰۰۰	۴۳۱	۹۹۷	۱۷٪	۸,۲
۸	تهران	۱۳۶۳۶۰۰۰	۴۳۵۷	۹,۶۷۷	۳۳٪	۷,۱
۹	چهارمحال و بختیاری	۹۶۹۰۰۰	۴۶۰	۹۱۲	۲۲٪	۹,۴
۱۰	خراسان جنوبی	۷۹۶۰۰۰	۱۰۲۹	۱,۹۹۵	۲۵٪	۲۵,۱
۱۱	خراسان رضوی	۶۶۶۲۰۰۰	۴۶۰۰	۱۶,۳۶۸	۲۷٪	۲۴,۶
۱۲	خراسان شمالی	۸۸۴۰۰۰	۷۹۰	۱,۲۰۷	۲۹٪	۱۳,۷
۱۳	خوزستان	۴۸۱۳۱۰۰۰	۱۸۰۲	۵,۱۴۵	۲۱٪	۱۰,۶
۱۴	زنجان	۱۰۸۴۰۰۰	۷۵۶	۱,۴۳۱	۶۸٪	۱۳,۲
۱۵	سمنان	۷۳۴۰۰۰	۷۰۳	۱,۳۰۴	۲۹٪	۱۷,۸
۱۶	سیستان و بلوچستان	۲۹۱۲۰۰۰	۷۹۴	۱,۷۳۵	۱۹٪	۶,۰
۱۷	فارس	۴۹۵۹۰۰۰	۲۳۸۱	۵,۲۸۶	۱۸٪	۱۰,۷
۱۸	قزوین	۱۳۰۷۰۰۰	۶۲۶	۱,۴۰۸	۵۳٪	۱۰,۸
۱۹	قم	۱۳۴۷۰۰۰	۶۶۹۸	۴۶,۸۰۹	۴۰٪	۳۴۷,۵
۲۰	کردستان	۱۶۴۱۰۰۰	۳۶۰	۶۴۲	۳۵٪	۳,۹

شورای عالی
حوزه‌های علمیه
مرکز مدیریت
حوزه‌های علمیه

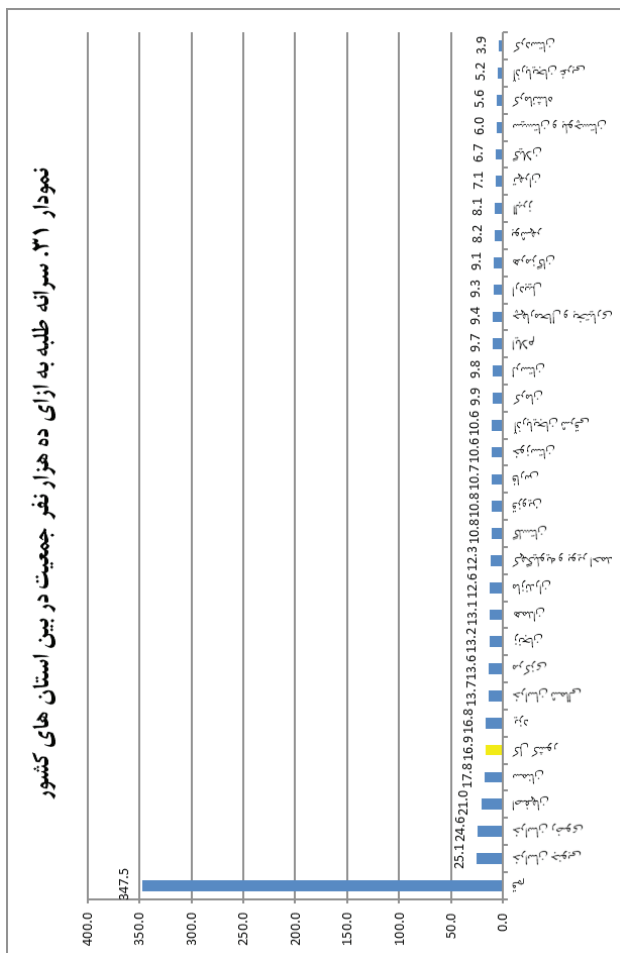
۹,۹	%۳۷	۳,۲۲۵	۲۱۷۰	۳۲۵۶۰۰۰	کرمان	۲۱
۵,۶	%۳۰	۱,۰۹۹	۶۴۳	۱۹۷۸۰۰۰	کرمانشاه	۲۲
۱۲,۳	%۴۰	۹۰۱	۳۵۶	۷۳۴۰۰۰	کهگیلویه و بویراحمد	۲۳
۱۰,۸	%۳۴	۲,۰۸۳	۱۰۴۷	۱۹۲۵۰۰۰	گلستان	۲۴
۶,۷	%۲۴	۱,۷۱۸	۸۹۶	۲۵۵۳۰۰۰	گیلان	۲۵
۹,۸	%۳۷	۱,۷۴۹	۹۱۳	۱۷۸۳۰۰۰	لرستان	۲۶
۱۲,۶	%۴۰	۴,۲۰۲	۲۰۷۲	۳۳۳۹۰۰۰	مازندران	۲۷
۱۳,۶	%۴۲	۱,۹۷۶	۱۲۴۳	۱۴۵۶۰۰۰	مرکزی	۲۸
۹,۱	%۳۶	۱,۶۸۹	۸۹۰	۱۸۶۱۰۰۰	هرمزگان	۲۹
۱۳,۱	%۳۹	۲,۳۰۰	۱۱۳۵	۱۷۶۱۰۰۰	همدان	۳۰
۱۶,۸	%۲۵	۲,۰۰۳	۸۶۱	۱۱۸۹۰۰۰	یزد	۳۱
۱۶,۹	%۳۱	۱۳۸۸۸۷	۴۸۸۴۲	۸۲۰۸۴۰۰۰	جمع	

با بررسی نسبت طلاب در حال تحصیل
سطح یک به ظرفیت آموزشی سطح یک

استان‌های کشور، مشخص می‌شود که در کل کشور، به طور میانگین حدود ۳۱ درصد ظرفیت آموزشی سطح یک استفاده شده و طلبه در حال تحصیل در آن وجود دارد. چنانکه ملاحظه می‌شود، استان‌های زنجان و قزوین در وضعیت سبز قرار دارند، پایین بودن این نسبت در استان‌های سیستان و بلوچستان، فارس، البرز و بوشهر در پایین‌ترین سطح استفاده از ظرفیت آموزشی در بین استان‌های کشور است.

جدول ۴۳. سرانه طلبه به استاد در مدارس بلندمدت و کوتاه‌مدت

ردیف	استان	مدارس بلندمدت			سفیران هدایت		
		تعداد طلبه	تعداد استاد	سرانه طلبه به استاد	تعداد طلبه	تعداد استاد	سرانه طلبه به استاد
۱	آذربایجان شرقی	۲۵۵۹	۱۶۶	۱۵	۹۹	۷	۱۴
۲	آذربایجان غربی	۱۱۲۸	۶۸	۱۷	۷۰	۲	۳۵
۳	اردبیل	۷۲۶	۳۷	۲۰	۰	۰	-
۴	اصفهان	۸۵۷۶	۸۰۴	۱۱	۱۶۱	۱۱	۱۵
۵	البرز	۹۱۴	۵۵	۱۷	۱۱۵	۱۵	۸
۶	ایلام	۴۷۳	۳۲	۱۵	۰	۰	-
۷	بوشهر	۴۶۴	۴۷	۱۰	۸۴	۱۴	۶
۸	تهران	۵۹۸۵	۳۲۷	۱۸	۱۶۴	۲۲	۷
۹	چهارمحال و بختیاری	۶۲۰	۴۹	۱۳	۵۵	۷	۸
۱۰	خراسان جنوبی	۹۰۲۰	۹۰۰	۱۰	۱۷۹	۲۹	۶
۱۱	خراسان رضوی				۰	۰	-
۱۲	خراسان شمالی				۰	۰	-
۱۳	خوزستان	۲۷۰۹	۲۸۵	۱۰	۳۳۲	۷۱	۵
۱۴	زنجان	۱۰۶۷	۶۰	۱۸	۰	۰	-
۱۵	سمنان	۹۳۵	۷۳	۱۳	۶۴	۱۱	۶
۱۶	سیستان و بلوچستان	۶۸۴	۷۶	۹	۳۰۷	۳۴	۹
۱۷	فارس	۳۳۹۰	۲۰۷	۱۶	۲۴۱	۲۳	۱۰
۱۸	قزوین	۷۸۳	۱۸	۴۴	۱۰۰	۱۰	۱۰
۱۹	قم	۱۹۶۵۸	۱۳۴۳	۱۵	۲۵۴	۷۸	۳
۲۰	کردستان	۳۶۴	۳۲	۱۱	۸۴	۵	۱۷
۲۱	کرمان	۱۸۷۳	۸۸	۲۱	۵۷۸	۷۴	۸
۲۲	کرمانشاه	۸۵۵	۵۳	۱۶	۳۵	۴	۹

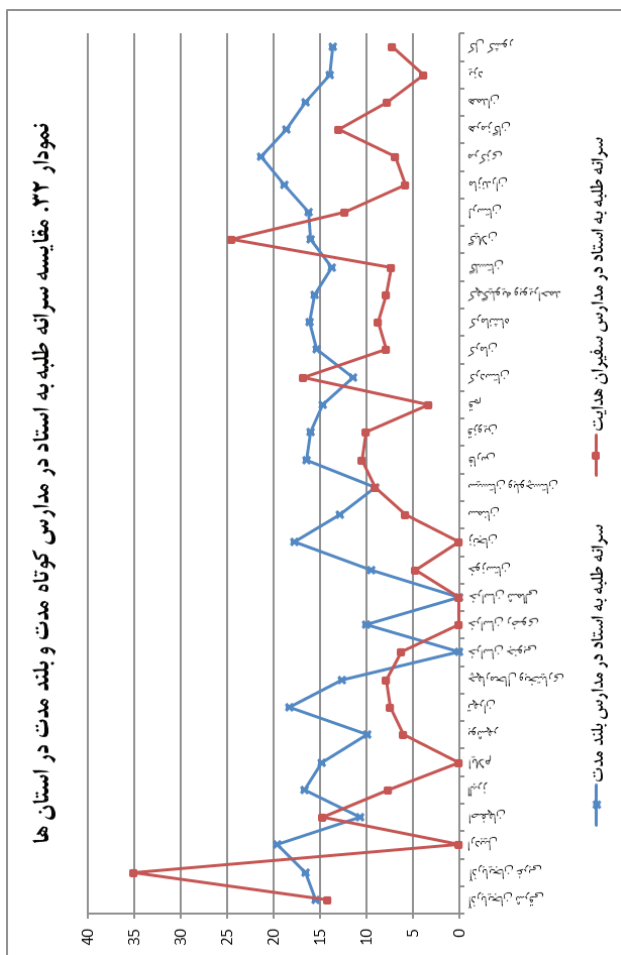

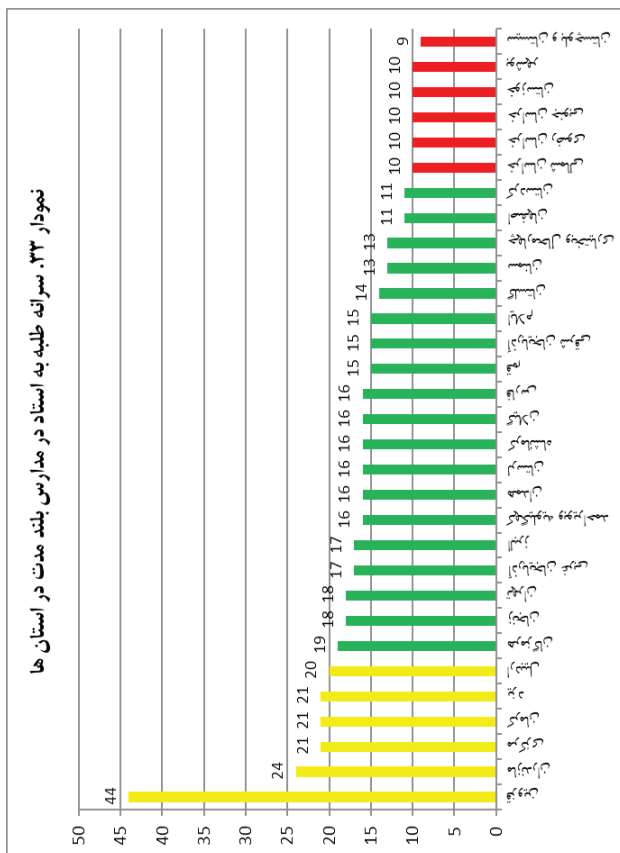
شورای عالی
حوزه‌های علمیه
مرکز مدیریت
حوزه‌های علمیه

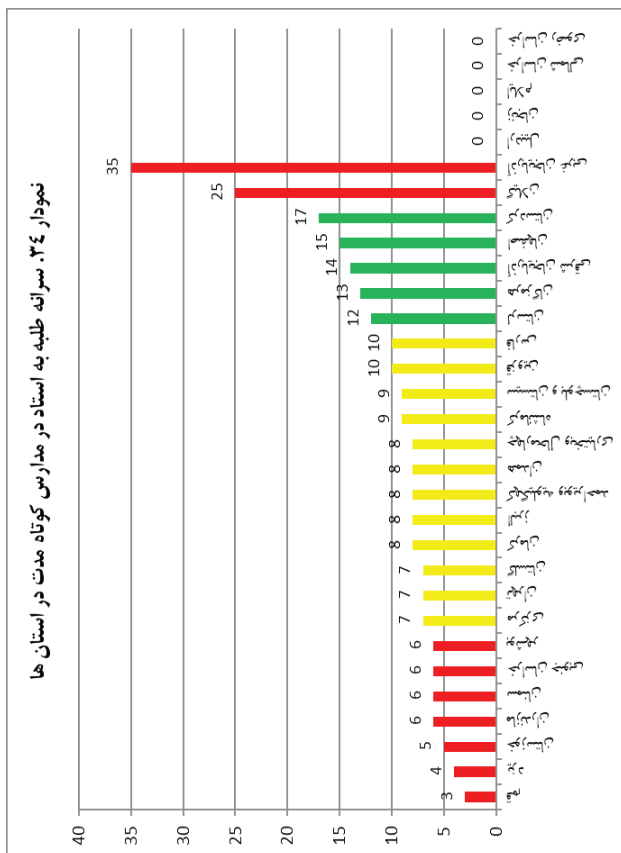
۲۳	کهگیلویه و بویراحمد	۳۸۹	۲۵	۱۶	۷۸	۱۰	۸
۲۴	گلستان	۱۳۴۰	۹۸	۱۴	۱۶۷	۲۳	۷
۲۵	گیلان	۱۰۸۴	۶۸	۱۶	۴۹	۲	۲۵
۲۶	لرستان	۱۱۵۳	۷۱	۱۶	۷۴	۶	۱۲
۲۷	مازندران	۲۸۲۱	۱۱۸	۲۴	۱۰۹	۱۹	۶
۲۸	مرکزی	۱۴۷۱	۶۹	۲۱	۱۰۳	۱۵	۷
۲۹	هرمزگان	۹۷۰	۵۲	۱۹	۱۸۱	۱۴	۱۳
۳۰	همدان	۱۴۳۴	۸۷	۱۶	۱۱۶	۱۵	۸
۳۱	یزد	۱۱۵۳	۵۶	۲۱	۳۸	۱۰	۴
	کل کشور	۷۴۵۹۸	۵۳۶۴	۱۴	۳۸۳۷	۵۳۱	۷

نمودار ۳۲. مقایسه سرانه طلبه به استاد در مدارس کوتاه مدت و بلند مدت در استان‌ها

با بررسی سرانه طلبه به استاد در مدارس بلندمدت ملاحظه می‌شود که به طور میانگین این نسبت برای کل کشور به ازای

هر ۱۵ طلبه، ۱ استاد است. البته در برخی استان‌ها این نسبت کمتر و یا مساوی ۱۰ طلبه ۱ استاد است، مانند سیستان بلوچستان، خوزستان، خراسان رضوی، در برخی از استان‌ها نیز این نسبت بیش از ۲۰ طلبه يك استاد است مانند استان مرکزی. در مورد سرانه طلبه به استاد در مدارس کوتاه‌مدت، به طور متوسط يك استاد به ازای ۷ طلبه در حال حاضر وجود دارد. که استان‌های قم، خوزستان و یزد به ازای کمتر از ۵ طلبه يك استاد دارند. یعنی در این استان‌ها اساتید بیش از متوسط کشور به ازای طلبه وجود دارد. استان‌هایی که از لحاظ کمبود استاد، در مضیقه هستند عبارت‌اند از گیلان، آذربایجان غربی، کردستان و اصفهان که به نظر می‌رسد از نظر تأمین استاد در مدارس کوتاه‌مدت در تنگنا قرار دارند.

نتایج بررسی استان‌های کشور در شاخص‌های هفت‌گانه ذکرشده در این بخش و نصاب‌های ذکرشده در جدول مربوطه،

در جدول ۴۳ ارائه شده است. وضعیت هر استان در شاخص‌ها و نیز قرارگیری آن در رده‌های سبز، زرد و قرمز و تعداد این رنگ‌های کسب‌شده توسط استان مشخص شده است. در این جدول استان‌ها به لحاظ بیشترین تعداد رنگ سبز اخذ شده و در مرحله بعد بیشترین رنگ زرد اخذ شده و در نهایت کمترین رنگ قرمز اخذ شده مرتب شده‌اند. ملاحظه می‌شود که استان‌های فارس، سمنان، کهگیلویه و بویر احمد به لحاظ شاخص‌های فوق بیشترین برخورداری در مقایسه با سایر استان‌ها را دارند.

در مقابل استان‌های اردبیل، کرمان، قزوین، البرز و گیلان دارای کمترین برخورداری از لحاظ شاخص‌های هفتگانه فوق هستند.

جدول ۴۳. دسته‌بندی استان‌ها به لحاظ برخورداری استان‌ها در

دسته‌های سه‌گانه

ردیف	استان	تعداد سبز	تعداد زرد	تعداد قرمز
۱	فارس	۵	۲	۰
۲	سمنان	۵	۱	۱
۳	کهگیلویه و بویراحمد	۵	۱	۱
۴	گلستان	۴	۳	۰
۵	همدان	۴	۳	۰
۶	چهارمحال و بختیاری	۴	۳	۰
۷	قم	۴	۲	۱
۸	خوزستان	۴	۲	۱
۹	خراسان جنوبی	۴	۲	۱
۱۰	خراسان شمالی	۴	۲	۱
۱۱	سیستان و بلوچستان	۴	۲	۱
۱۲	کرمانشاه	۳	۴	۰
۱۳	اصفهان	۳	۳	۱
۱۴	مرکزی	۳	۳	۱
۱۵	هرمزگان	۳	۳	۱
۱۶	زنجان	۳	۲	۲
۱۷	قزوین	۳	۲	۲
۱۸	البرز	۳	۲	۲
۱۹	آذربایجان غربی	۳	۲	۲
۲۰	لرستان	۲	۵	۰

۲۱	بوشهر	۲	۴	۱
۲۲	خراسان رضوی	۲	۴	۱
۲۳	کرمان	۲	۴	۱
۲۴	یزد	۲	۳	۲
۲۵	کردستان	۲	۳	۲
۲۶	آذربایجان شرقی	۲	۳	۲
۲۷	ایلام	۲	۳	۲
۲۸	تهران	۲	۲	۳
۲۹	گیلان	۲	۱	۴
۳۰	اردبیل	۱	۵	۱
۳۱	مازندران	۱	۳	۳

۲-۲. توازن و عدم توازن‌های نیازهای جامعه

در این بخش، تصویری از وضعیت پراکندگی جمعیت استان‌ها، ویژگی‌های سواد و بُعد خانوار، و نیز حجم جمعیت مردان در سن ورود به حوزه‌های علمیه ارائه می‌شود، همچنین از وضعیت عرصه‌های قابل حضور دانش‌آموختگان حوزوی در زمینه‌هایی خارج از ساختار حوزه‌های علمیه در سراسر کشور، ارائه می‌شود. می‌توان این عرصه‌ها را به صورت زیر فهرست کرد:

- مراکز پیرا حوزوی
- مساجد
- بقاع متبرکه
- آموزش و پرورش
- مراکز آموزش عالی
- مناصب نظام اسلامی و مراکز اداری، اقتصادی و
- نظامی و عمومی
- سایر عرصه‌ها

در ادامه استان‌ها به لحاظ شاخص‌های دوازده‌گانه زیر از لحاظ سطح برخورداری اولویت‌بندی می‌شوند. برای تسهیل سطح‌بندی استان‌ها به سه دسته سبز، زرد و قرمز رنگ تقسیم شده‌اند. برای هر دسته يك نصاب در هر شاخص ارائه شده است.

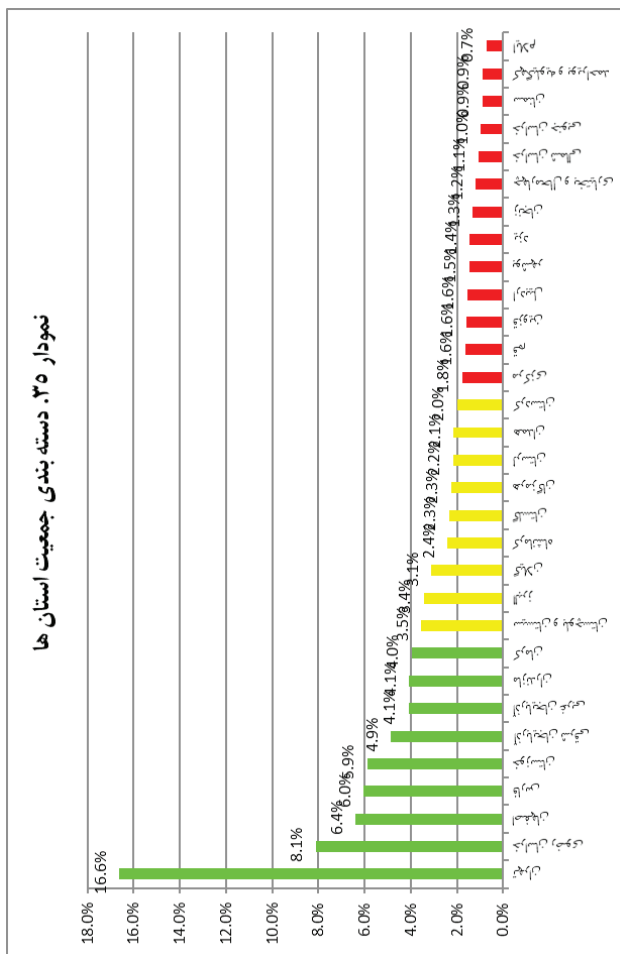

جدول ۴۵. شاخص‌های نیازهای جامعه

و نصاب‌های دسته‌بندی استان‌ها

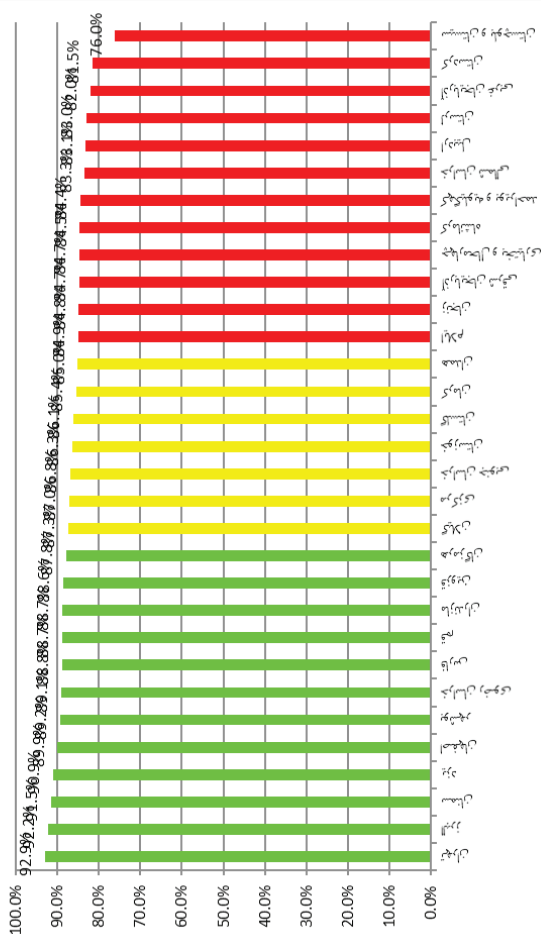
ردیف	شاخص	نصاب‌های طبقه‌بندی		
		سبز	زرد	قرمز
۱	سهم جمعیتی استان	۴ درصد به بالا	بین ۴ تا ۱,۵ درصد	زیر ۱,۵ درصد
۲	نرخ یاسوادی استان‌ها	بالای ۸۹ درصد	بین ۸۹ تا ۸۵ درصد	زیر ۸۵ درصد
۳	سرانه مسجد در هزار نفر جمعیت	بالای ۱,۲	۱ تا ۱,۲	زیر ۱
۴	سهم بقاع متبرکه	بالای ۵ درصد	بین ۵ تا ۱,۵ درصد	زیر ۱,۵ درصد
۵	سهم استانی مدارس پسرانه شهری	بالای ۵ درصد	بین ۵ تا ۱,۵ درصد	زیر ۱,۵ درصد
۶	سهم استان‌ها از طلاب شاغل آموزش و پرورش	بالای ۱۰ درصد	بین ۱۰ تا ۲ درصد	زیر ۲ درصد
۷	سرانه دانشجوی به ده هزار نفر جمعیت	بالای ۶۰۰ نفر	بین ۶۰۰ تا ۴۵۰ نفر	زیر ۴۵۰ نفر
۸	سهم استانی ائمه جمعه	بالای ۵ درصد	بین ۵ تا ۲ درصد	زیر ۲ درصد
۹	سهم استانی طلاب شاغل	بالای ۲ درصد	بین ۲ تا ۰,۵ درصد	زیر ۰,۵ درصد
۱۰	سهم استانی دفاتر اسناد رسمی و ازدواج و طلاق	بالای ۵ درصد	بین ۵ تا ۲ درصد	زیر ۲ درصد
۱۱	سهم استانی تخت‌های بیمارستانی فعال	بالای ۵ درصد	بین ۵ تا ۱,۵ درصد	زیر ۱,۵ درصد
۱۲	سهم استانی مددجویان	بالای ۵ درصد	بین ۵ تا ۲ درصد	زیر ۲ درصد

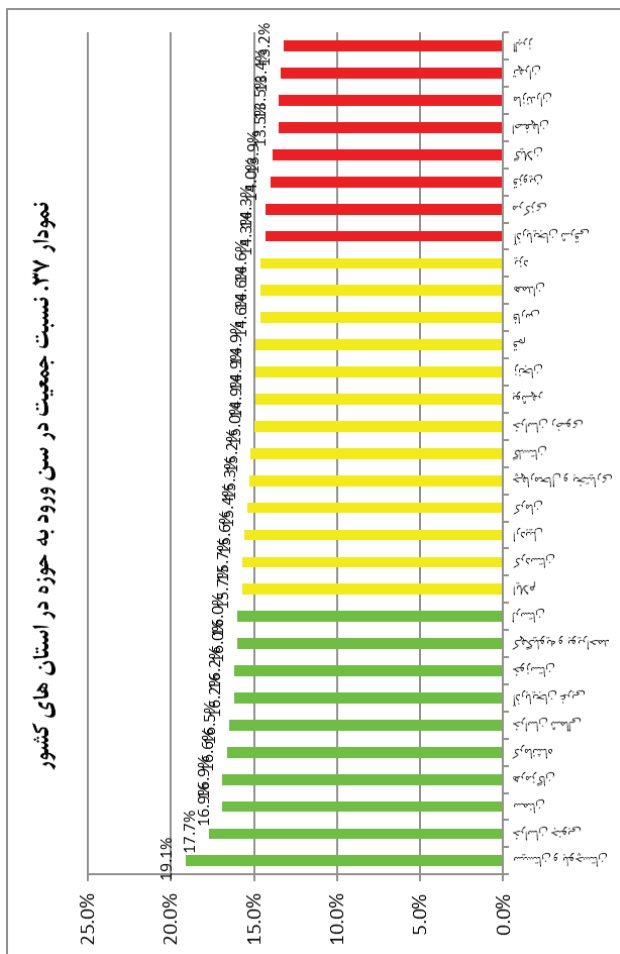
به منظور دریافت بهتر از وضعیت استان‌ها در شاخص‌های دوازده‌گانه فوق، نمودارهای بعدی دسته‌بندی استان‌ها را بارنگ‌های سبز، زرد و قرمز، نمایش داده شده است.

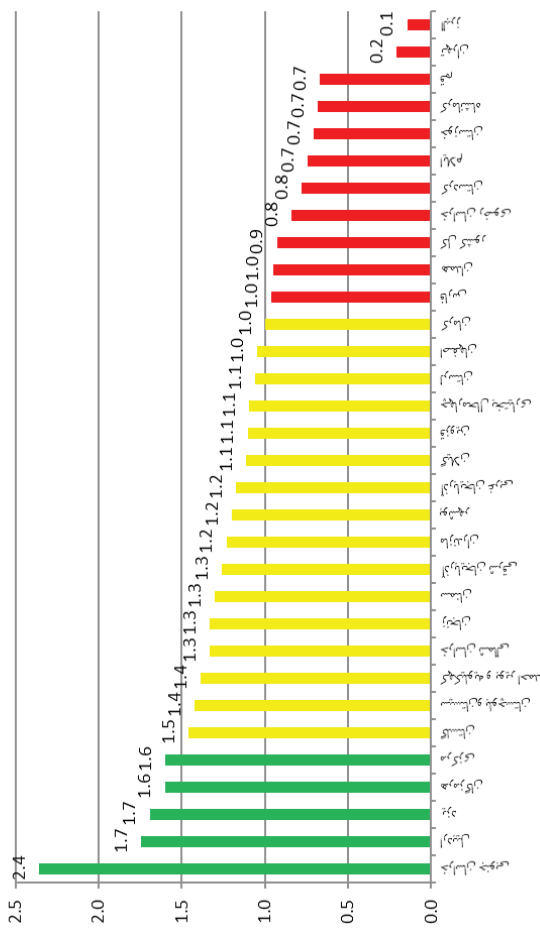
نمودار ۳۳. توزیع ترکیبی نرخ باسوادی استان های کشور

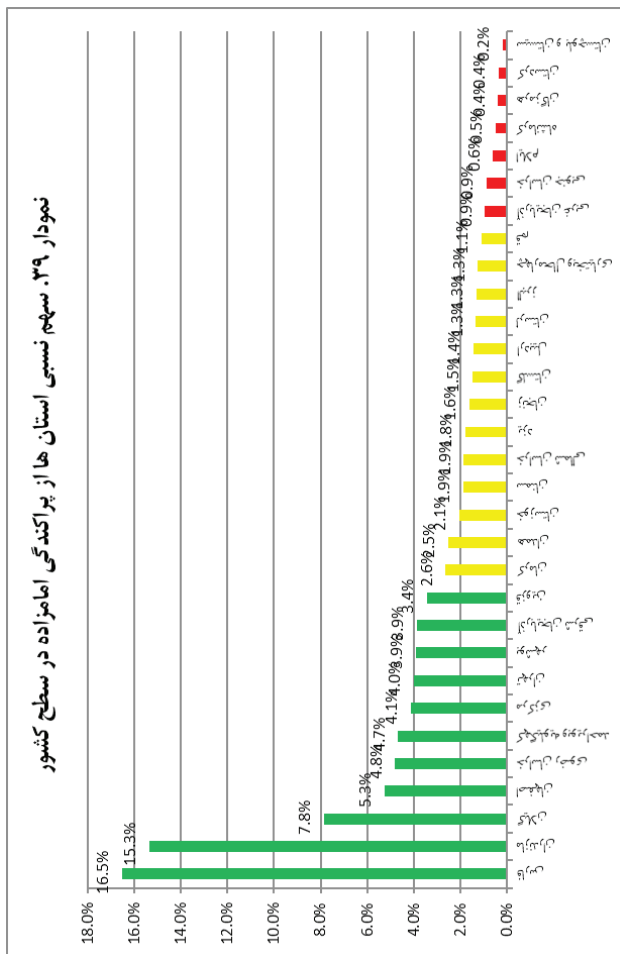

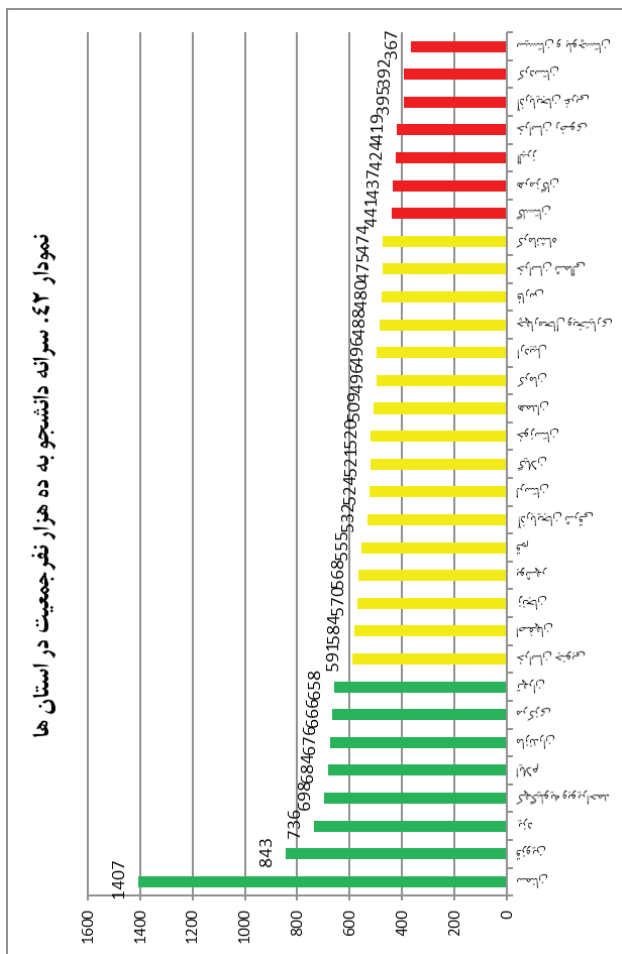

نمودار ۳۸. وضعیت استان ها در سرانه مسجد به ازای هزار نفر جمعیت

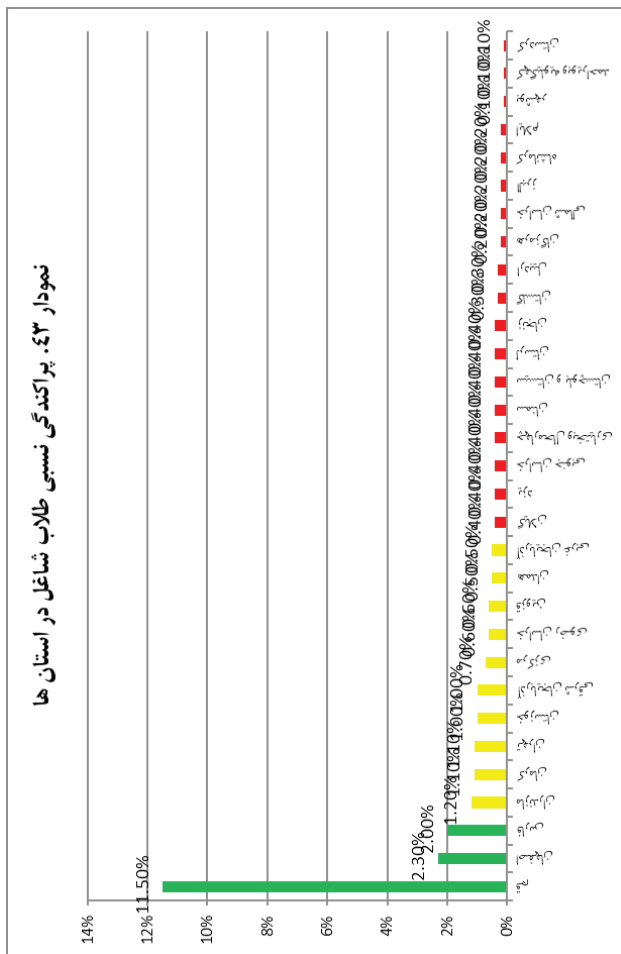

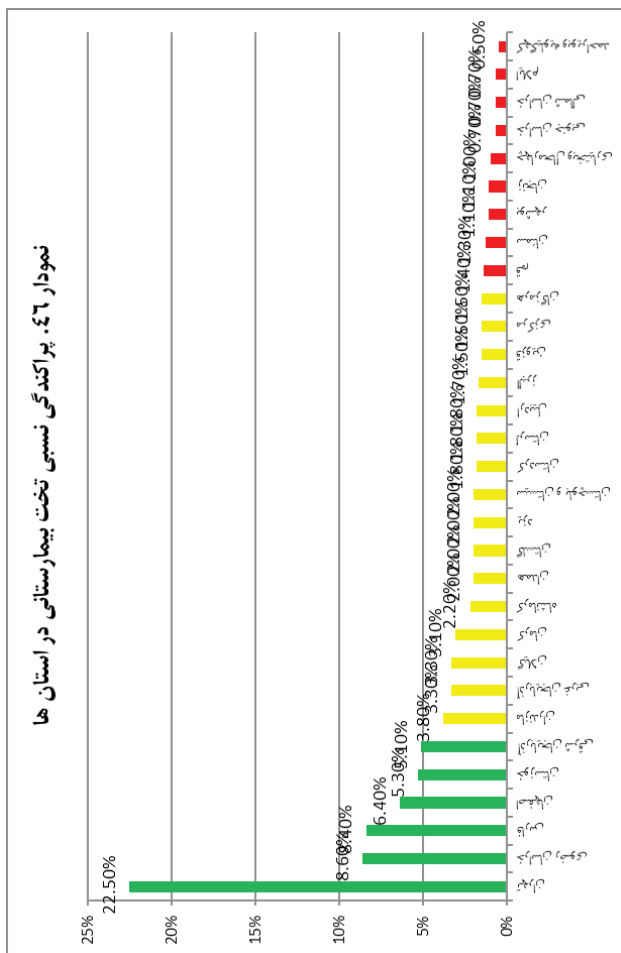
نمودار ۴۳. پراکندگی نسبی طلاب شاغل در استان‌ها

[illegible]

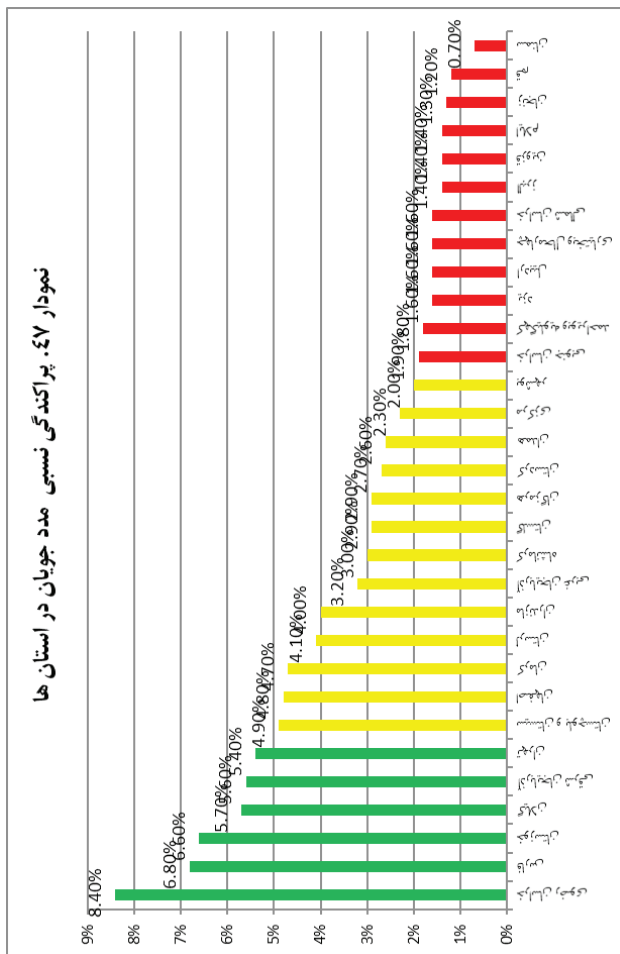

نمودار ۴۶. پراکندگی نسبی تخت بیمارستانی در استان ها

نمودار ۴۷. پراکندگی نسبی مددجویان در استان‌ها

استان‌ها را در يك نگاه کلی از حیث
دسته‌بندی‌های فوق در مجموع در جدول زیر
می‌توان ملاحظه نمود.

جدول ۴۶. دسته‌بندی استان‌ها به لحاظ برخورداری

استان‌ها در دسته‌ها در شاخص‌های دوازده‌گانه

ردیف	استان	تعداد سبز	تعداد زرد	تعداد قرمز
۱	اصفهان	۹	۲	۱
۲	فارس	۸	۴	۰
۳	تهران	۸	۴	۰
۴	خراسان رضوی	۸	۳	۱
۵	آذربایجان شرقی	۷	۲	۳
۶	مازندران	۶	۵	۱
۷	خوزستان	۶	۵	۱
۸	یزد	۵	۶	۱
۹	سمنان	۳	۵	۴
۱۰	کرمان	۳	۲	۷
۱۱	مرکزی	۲	۱۰	۰
۱۲	گیلان	۲	۸	۲
۱۳	خراسان جنوبی	۲	۸	۲
۱۴	بوشهر	۲	۷	۳
۱۵	آذربایجان غربی	۲	۶	۴
۱۶	قم	۲	۵	۵
۱۷	کهگیلویه و بویراحمد	۲	۴	۶

۱۸	همدان	۲	۱	۹
۱۹	قزوین	۱	۱۱	۵
۲۰	گلستان	۱	۱۵	۱
۲۱	سیستان و بلوچستان	۱	۸	۳
۲۲	هرمزگان	۱	۵	۶
۲۳	اردبیل	۱	۵	۶
۲۴	البرز	۱	۵	۶
۲۵	خراسان شمالی	۱	۴	۷
۲۶	زنجان	۱	۲	۹
۲۷	ایلام	۱	۵	۱۱
۲۸	لرستان	۵	۷	۵
۲۹	کردستان	۵	۶	۶
۳۰	کرمانشاه	۵	۶	۶
۳۱	چهارمحال و بختیاری	۵	۴	۸

چنانکه ملاحظه می‌شود استان‌های اصفهان، فارس، تهران، خراسان رضوی، آذربایجان شرقی به ترتیب در رأس استان‌های برخوردار قرار می‌گیرند. در مقابل استان‌های چهارمحال و بختیاری، کرمانشاه، کردستان، لرستان و ایلام در پایین‌ترین وضعیت از لحاظ برخورداری قرار دارند.

جدول ۴۷. دسته‌بندی استان‌ها به لحاظ برخورداری استان‌ها از لحاظ

مجموع شاخص‌های حوزوی و جامعه

ردیف	استان	تعداد سبز	تعداد زرد	تعداد قرمز
۱	فارس	۱۳	۶	۵
۲	اصفهان	۱۱	۷	۱
۳	تهران	۱۰	۵	۴
۴	خوزستان	۹	۸	۲
۵	خراسان رضوی	۹	۶	۴
۶	آذربایجان شرقی	۸	۸	۳
۷	سمنان	۸	۳	۸
۸	مازندران	۷	۸	۴
۹	کهگیلویه و بویراحمد	۷	۲	۱۰
۱۰	خراسان جنوبی	۶	۹	۴
۱۱	قم	۶	۶	۷
۱۲	همدان	۵	۱۴	۵
۱۳	گلستان	۵	۱۱	۳
۱۴	مرکزی	۵	۱۱	۳
۱۵	یزد	۵	۸	۶
۱۶	سیستان و بلوچستان	۵	۷	۷
۱۷	آذربایجان غربی	۵	۷	۷
۱۸	خراسان شمالی	۵	۴	۱۰
۱۹	کرمان	۴	۱۴	۱
۲۰	قزوین	۴	۱۲	۳
۲۱	بوشهر	۴	۱۰	۵

۶	۹	۴	گیلان	۲۲
۷	۸	۴	هرمزگان	۲۳
۸	۷	۴	چهارمحال و بختیاری	۲۴
۹	۶	۴	البرز	۲۵
۱۱	۴	۴	زنجان	۲۶
۶	۱۰	۳	کرمانشاه	۲۷
۱۳	۳	۳	ایلام	۲۸
۵	۱۲	۲	لرستان	۲۹
۷	۱۰	۲	اردبیل	۳۰
۸	۹	۲	کردستان	۳۱

چنانکه ملاحظه می‌شود استان‌های فارس، اصفهان، تهران خوزستان و خراسان رضوی برخوردارترین استان‌ها از نظر مجموع شاخص‌های هفت‌گانه حوزوی و دوازده‌گانه نیاز جامعه هستند.

در مقابل استان‌های کرمانشاه، ایلام، لرستان، اردبیل و کردستان کم‌برخوردارترین استان‌ها در مجموع شاخص‌های فوق هستند.

نمودار ۴۸. وضعیت استان‌ها به لحاظ برخورداری در شاخصهای ۱۹ گانه

